

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
ІНСТИТУТ ПРАКТИЧНОЇ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА АРТ-МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА АРТ-МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ІВЕНТ-ТЕХНОЛОГІЙ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеню вищої освіти «Магістр»

на тему:

**«ІНТЕГРАЦІЯ ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
У СВІТОВИЙ КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР»**

Виконала:

студентка II курсу магістратури,
група МКД 11-21 з
Спеціальності 028 «Менеджмент
соціокультурної діяльності
Буряк Олександра Олександрівна

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, професор
Шморгун Леонід Григорович

Рецензент:

кандидат культурології, доцент
Поліщук Людмила Олександрівна

Допущено до захисту:
протокол засідання кафедри
№3 від 24 листопада 2022 р.
в.о. завідувача кафедри
арт-менеджменту та вент-технологій
_____ Вікторія ДОБРОВОЛЬСЬКА

Київ 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО КУЛЬТУРНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.....	8
1.1 Міжкультурне співробітництво як теоретико-практична категорія	8
1.2 Роль міжнародних організацій в зовнішньокультурних відносинах	15
Висновок до розділу 1.....	23
РОЗДІЛ 2. ІНТЕГРАЦІЯ ТВОРЧОСТІ Т.Г ШЕВЧЕНКА У СВІТОВИЙ КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР.....	25
2.1. Літературна Шевченкіана.....	25
2.2. Проектні ініціативи пов'язані з творчістю Т.Г. Шевченка.....	34
Висновок до розділу 2.....	45
РОЗДІЛ 3. РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОБ'ЄКТІВ ІСТОРИКО- КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЖИТТЯМ ТА ТВОРЧІСТЮ Т.Г.ШЕВЧЕНКА.....	47
3.1. Історико-культурний потенціал регіонів України.....	47
3.2. Постать Т.Г. Шевченко у викликах сьогодення	63
Висновок до розділу 3.....	71
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	79
ДОДАТКИ.....	90

ВСТУП

Актуальність теми. Інтеграція української культури у світовий простір є питанням, яке потребує вивчення і осмислення через призму тих викликів з якими стикається Україна. Саме культурні трансформації потребують теоретичного обґрунтування процесів глобального розвитку та впливу глобалізації на міжнародну взаємодію. Зовнішня культурна політика держави виражає загально цивілізаційні тенденції – глобалізацію, становлення інтелектуального суспільства, формування пріоритетів самодостатності нації, уникнення нерівності цивілізаційного розвитку на основі конструктивного міжнародного співробітництва і реалізується через стратегії міжнародного співробітництва, доктрини внутрішньої політики, трансформацію дипломатичної діяльності та забезпечення національних інтересів на міжнародній арені.

Складається нова соціальна і культурна ситуація, породжуючи нову соціокультурну реальність. Основною особливістю нової соціокультурної дійсності є насамперед те, що наше суспільство знаходиться в періоді перелому, зміни типу своєї організації існування, яке умовно визначається як «посттоталітарне суспільство». У таких перехідних суспільствах втрачається визначеність і чіткість критеріїв розрізнення еталонної, базової культури, посилюється відносність самих критеріїв, нездатність суспільства розрізнити «культурне» і «некультурне». Ускладнюється проблема культурної орієнтації громадян, особливо молоді, в ситуації, коли твори авангардизму, які нещодавно кваліфікувались як антикультура, стають взірцем художнього поступу. В цих умовах творчість Т.Г.Шевченка відбиває думки та сподівання українських патріотів, презентує особливу позицію автора у суперечках про долю України, свободу людини, соціальну несправедливість, боротьбу народу за краще життя. Ці літературні здобутки та роздуми можуть послужити базисом соціальної думки Кобзаря, який життям та творчістю уособлював душу українського народу. Своєрідність соціальної думки

Шевченка полягає в тому, що вона стимулює соціальну активність, пасіонарність соціуму в боротьбі за власне майбутнє та національну ідентичність.

В умовах культурної експансії розвинутих країн та поширення їх політичної ідеології на глобальному, регіональному та національному рівнях міжнародне співробітництво має характер не лише творчої, а й громадської діяльності. Це визначається тим, що обмінюючись культурними цінностями відбувається процес спілкування представників національних культур, який з плином часу стає все більш масовим. Він набуває певні організаційні форми на двосторонньому, регіональному та глобальному рівнях. Область культури – одна із сфер, в яких відносини України по відношенню до своїх сусідів дійсно виглядають партнерськими та продуктивними. Через культурні зв'язки світ пізнає Україну, складає думку про неї та про її народ.

Звернення до творчості Т. Шевченка — це вивчення документів найбільш об'єктивної і виваженої характеристики українців, це дослідження книги нашого буття і популяризація візитної картки українців, за якими націю пізнає і сприймає світ. Теми національної самосвідомості, свободи, протесту волелюбного українського народу, релігійної віри, моралі завжди перебували в центрі уваги великого поета. Шевченко є прикладом незламної волі не тільки для українців але і для всіх народів. Він і сьогодні сучасний. Його твори пройняті демократичними ідеями, набули популярності серед широких народних мас. Його заклик до братерства й любові, до правди й справедливості, а над усе – до волі, має всесвітнє значення.

Широке коло дослідників багатоаспектно досліджували творчість видатного українського Кобзаря – Тараса Григоровича Шевченка. Серед них: Я. Голобородько, Г. Сагач, К. Дорошенко, М. Рильський, Б. Легкий, Г. Клочек, В. Лисенко, О. Бабишкін, В. Смілявська, В. Ващенко, Х. Стебельська, І. Говда, Н. Наумова, О. Резніченко, М. Жулинський, В. Бородін, Г. Марахов та багато інших. Це і літератори, мистецтвознавці, історики, філософи, педагоги, соціологи, риторичні, політики. Але кожна

людина, доторкаючись до його спадщини, знаходить щось своє, близьке саме її душі.

Тому не дивно, що геній Шевченка через призму його творчості змушує нас, нащадків, відкривати, оцінювати, навчатися, переосмислювати, задуматися над минулим і сьогоденням людства.

Характерно, що саме вчені української діаспори здійснили вдалу спробу науково дослідити багатовимірну спадщину нашого пророка. В першу чергу потрібно назвати фундаментальну монографію проф. Павла Зайцева «Життя Тараса Шевченка». До неї додана розлога бібліографія, яку уклав проф. Микола Глобенко. Йому ж належить і передмова до цієї монографії. Т.Г. Шевченко заслужено посідає одне з перших місць серед плеяди видатних діячів ХІХ століття. Уся його людиноцентристська творчість пройшла перевірку часом. Саме тому сьогодні нащадки постійно звертаються до його спадщини, як до джерела знань, світла, духовності, що надихає на високі вчинки, стимулює до саморозвитку та творчих пошуків.

Особливого значення набуває постать Т.Г.Шевченка у викликах українського сьогодення.

Мета роботи: дослідити культуротворче значення творчості Т.Г. Шевченка у світовому культурному просторі через потенційну спроможність міжнародної культурної діяльності.

Для досягнення мети дослідження поставлено наступні завдання:

- дослідити концептуальні засади міжнародного культурного співробітництва;
- осмислити зміст поняття «міжкультурне співробітництво» через теоретико-практичний дискурс;
- виявити і дослідити інтеграційні ініціативи творчості Т.Г.Шевченка у світовий культурний простір через міжнародну проєктну діяльність;
- розкрити історико-культурний потенціал України пов'язаний з життям і творчість Т.Г.Шевченка;

- охарактеризувати роль і значення спадщини Т,Г Шевченко у викликах сьогодення.

Об'єкт дослідження: творчість Т.Г.Шевченка через призму міжнародних культурних проєктів.

Предмет дослідження: особливості й механізми інтеграції творчості Т.Г. Шевченка у світовий культурний простір через міжнародні культурні проєкти.

Методи дослідження. Методологічною основою кваліфікаційної роботи є комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження використані для з'ясування сутності і змісту міжнародних культурних проєктів з метою популяризації творчості Т.Г.Шевченка. Застосування обраних методологічних підходів сприяло визначенню комплексу методів дослідження. Для всебічного дослідження проблеми використано такі загальнонаукові методи, як аналіз, синтез, аналогія, метод порівняння, єдності історичного та логічного, органічної єдності теорії і практики тощо. Теоретичною та інформаційною базою дослідження слугували наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з питань функціонування й розвитку культури, регулювання соціокультурних процесів, нормативно-правові акти, аналітичні та статистичні матеріали. Обрана методологія дала можливість здійснити комплексний аналіз поставлених завдань, зробити теоретичні узагальнення та запропонувати практичні рекомендації.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що у кваліфікаційній роботі комплексно досліджуються теоретичні та практичні засади інтеграції історико-культурної спадщини на прикладі творчості Т.Г.Шевченка через призму міжнародної проєктної діяльності.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що описані в кваліфікаційній роботі види міжнародних культурних проєктів та узагальнені висновки можна використовувати для: вибору інноваційних напрямів, засобів і форм популяризації творчості Т.Г.Шевченка. Теоретичні положення, висновки і рекомендації дослідження можуть бути використані у

науково-дослідницькій і викладацькій роботі, при підготовці практичних і семінарських занять з актуальних питань проєктування у сфері культури.

Апробацію результатів дослідження було здійснено шляхом оприлюднення досягнутих результатів на VI Всеукраїнській науковій конференції молодих вчених, аспірантів та магістрів «Культура і мистецтво: сучасні наукові виклики», 4 листопада 2022 р., тема доповіді «Інтеграція літературної творчості Тараса Шевченка у світовий культурний простір».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи складається зі змісту, вступу, трьох розділів (шість підрозділів), висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 97 сторінок, використано 105 джерел, 17 додатків.

РОЗДІЛ 1.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО КУЛЬТУРНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

1.1. Міжкультурне співробітництво як теоретико-практична категорія

Міжкультурне співробітництво, як і політичне, економічне та науково-технологічне, - постійний істотний чинник міжнародних відносин. Тому питання міжкультурної політики є надзвичайно важливим для країн Європи в контексті інтеграційних процесів, упровадження концепції європейського громадянства й забезпечення культурної ідентичності та самобутності європейських націй. Україна підтримує ініціативи міжурядових організацій, спрямовані на вирішення складних проблем сучасного світу, на формування полікультурності та створення гуманітарних основ політичного співробітництва.

Включення стратегії політики міжкультурного співробітництва в урядові програми дає Україні можливість реформувати ідеологію культурних взаємовпливів, використовувати інтелектуально-культурний потенціал держави для забезпечення національних інтересів на міжнародній арені.

Для успішної інкорпорації української культури до європейського гуманітарного простору першочерговим завданням є забезпечення її репрезентативності на міжнародному рівні, що неможливо без реального наповнення культурного продукту власним національним змістом. Культурний продукт не зможе зацікавити європейську аудиторію, якщо він не є цікавим для української. Зацікавлення ж породжує практичний інтерес, створює перспективи партнерства та взаємних обмінів.

Загалом представлення української культури в світі і, зокрема, у Європі можливе на кількох рівнях: створення відповідних інформаційно-культурних установ у європейських містах; підтримка державою окремих спільних

культурно-мистецьких проєктів, ініційованих громадським сектором; підтримка програм і проєктів Європейської Комісії та Ради Європи [38].

До однієї з найбільш динамічних і перспективних сфер реалізації соціально-культурної діяльності відносяться міжнародне культурне співробітництво.

Вчена Олена Бучковська наголошує, що «змістовність міжкультурної взаємодії людей визначається предметом їх спілкування, відповідно способи взаємодії залежать безпосередньо від цілей спілкування, особливостей його організації, рівня підготовки, емоційного настрою, можливостей перцепції. Саме тому процес міжкультурної взаємодії має реалізовуватися в процесі діалогу» [14].

Вчена О.Кучмій, досліджуючи питання міжкультурного співробітництва як чинника зовнішньої та внутрішньої політики в умовах державотворчих зрушень, досить слушно наголошує, що саме «політика міжкультурного співробітництва України зумовлена стратегією зовнішньої та внутрішньої політики суверенної держави, яка формує міжкультурний діалог на основі принципів демократичного врядування та культури миру.

Включення стратегії політики міжкультурного співробітництва в урядові програми дає Україні можливість реформувати ідеологію культурних взаємовпливів, використовувати інтелектуально-культурний потенціал держави для забезпечення національних інтересів на міжнародній арені» [54].

Аспект взаємного проникнення і співробітництва при збереженні національних відмінних рис необхідно брати до уваги при підготовці різних міжнародних проєктів.

Існує декілька визначень терміну «проєкт», наприклад:

«Проєкт - це тимчасове підприємство, призначене для створення унікальних продуктів, послуг чи результатів». Визначення Project Management Institute (США), де в 1969 році зібрали і систематизували досвід проєктного управління, створили програму РМВОК – стандарт знань по управлінню проєктами [104].

«Проект – це сфера управління (сукупність процесів і компонентів), організована з ціллю створення одного чи більше бізнес-продуктів у співвідношенні з певним бізнес-кейсом». Визначення сертифікуючої організації IPMA, АРМ (Великобританія), її система «Prince 2», в 1996 році зареєстрована як методика управління проектами, де-факто – система управління англійського уряду [101].

«Проект – це тимчасова організація, необхідна для досягнення унікального, попереднього певного результату за певний час з використанням заданих ресурсів» [103].

Говорячи про міжнародні проекти, необхідно пам'ятати, що тип проекту визначає його домінуючу ціль. У більшості випадків ціллю проекту буде його кінцевий результат (творчий чи фінансовий), наприклад постановка театральних спектаклів, відкриття виставки.

Реалізація міжнародних культурних проектів завжди направлена на співробітництво і взаємовплив різних компонентів і ресурсів – соціальних, культурних, фінансових, кадрових, творчих, організаційно-управлінських та інших, які розглядаються у будь-якому проекті комплексно з урахуванням досягнення цілі конкретного культурного проекту.

Міжкультурне співробітництво є одним із найбільших викликів для європейської інтеграції, яка потребує розробки основних принципів та узгодження на всіх рівнях культурної діяльності в регіоні [44].

Стратегічна мета європейських міжнародних організацій – прискорений розвиток єдиного європейського суспільства за умови збереження багатокультурності й національної самобутності. Одним із механізмів запровадження європейських стандартів в культурну політику є широке використання таких форм фінансування, як конкурсні гранти і тендери на культурно-мистецькі заходи. В основі цього має бути конкурсний підхід із прозорими процедурами розгляду та чіткими критеріями оцінки проектів.

Чинники включення України в процеси міжнародної та європейської інтеграції впливають на зовнішньополітичну доктрину держави, визначають пріоритети і сутність цієї політики, яка вбачається у використанні досвіду розвинутих країн та реалізації позитивних тенденцій національного розвитку. Європейська та євроатлантична інтеграція як вектор зовнішньої політики України, співробітництво з міжнародними організаціями мають сприяти розробці ефективних національних стратегій і програм міжкультурного співробітництва, демократизації політичних інститутів і трансформації політичної культури, плюралізму вираження поглядів і активній участі українського суспільства в політичних процесах ХХІ століття.

Міжнародні прагнення України потребують державної підтримки на рівні політичних рішень, ефективного міжкультурного діалогу, законодавчого забезпечення і спрямованого впливу владних структур на усвідомлення суспільством нових можливостей життєдіяльності [89].

У міжкультурному співробітництві в рамках ЄС можна визначити три традиційні європейські моделі співпраці, елементи яких варто використовувати в українській культурній політиці. Наприклад, французька культурна дипломатія має на меті поширення французької мови й культури як засіб здійснення зовнішньої політики, спрямованої на зміцнення позицій Франції в інших країнах світу. В результаті збільшення політичного, економічного, наукового, духовного й культурного впливу Франції через програми зовнішньополітичної діяльності формуються транснаціональний франкофонний культурний простір і нові напрями співробітництва [58].

Сучасна британська модель політики міжкультурного співробітництва й культурної дипломатії ґрунтується на принципі «витагнутої руки». Серед головних проєктів, які реалізує уряд Великої Британії через Британську раду можна назвати програму «Think UK», завданням якої є формування позитивного іміджу Великої Британії за кордоном, покращення розуміння цілей і принципів політичної, економічної та культурної діяльності держави, інформування громадськості про головні здобутки Великої Британії у різних

сферах діяльності, налагодження двостороннього інтелектуального та культурного співробітництва [54].

Офіційні керівні принципи зовнішньої культурної діяльності ФРН формулює Міністерство закордонних справ, яке бере участь у переговорах, що стосуються двосторонніх культурних угод та міжнародного культурного співробітництва. Водночас реалізація зовнішньої культурної політики здійснюється багатьма приватними установами та закладами в різних сферах міжкультурного співробітництва, діяльність яких фінансується державою. Наприклад, Інститут Гете, який має понад 135 відділень у 75 країнах світу та 18 відділень у самій Німеччині, є найвідомішим із таких «організацій–промоутерів».

На початку грудня 2015 року, в рамках розвитку публічної дипломатії МЗС України запровадило міжнародну онлайн-кампанію #myukraineis (Моя Україна - це) з популяризації нашої країни за кордоном. Сайт запускається як он-лайн версія презентованого 30 листопада в МЗС буклету «Україна: Свобода, Гідність, Креативність». Але особливість сайту в тому, що з моменту запуску він перетворюється на платформу з контентом, який генерують самі користувачі. Кожен бажаючий українець або іноземець може пропонувати свої факти про Україну та відомих українців в режимі онлайн у розділі «Add your story».

Як йдеться у повідомленні відомства, тепер ті, хто реалізовує культурний проєкт для іноземних аудиторій та потребує підтримки МЗС, повинен буде подати заявку, шляхом заповнення спеціальної форми. Відбір проєктів відбуватиметься на регулярній основі, представниками експертної платформи при МЗС з питань культурної дипломатії. Найкращі запропоновані користувачами факти будуть розглядатися авторитетною експертною радою і додаватися до сайту. Отже, ініціатива кожного має значення для того, щоб цікаво розказати світові про Україну [90].

Для консолідованої позиції «Культура-2025», «Конгрес активістів культури» і група «Культура» в Реанімаційному пакеті реформ працюватимуть спільно над культурними проектами в Україні.

Реанімаційний пакет реформ – громадська ініціатива, заснована з метою виведення України із кризи через реформи. Група «Культура» займається реформами у сфері культури. «Культура-2025» – платформа для громадянського суспільства та органів державної влади, де обговорюється і створюється Стратегія розвитку культури 2015-2025. Конгрес активістів культури, який займався об'єднанням низових активістських ініціатив на різних рівнях, виконує функцію перевірки напрацювань Стратегії. Свою роль в Альянсі вони вбачають у підтримці зв'язку з регіонами, аби Стратегія культури на національному рівні включала розробку міських та регіональних стратегій культури.

Основні завдання, які ставить перед собою Альянс:

- розробка та впровадження інформаційної кампанії для пояснення значення культури різним аудиторіям;
- стимулювання запиту від суспільства на якісну модернізацію культури; успішне завершення розробки і впровадження Довгострокової стратегії розвитку культури до 2025 року;
- перевірка дотримання Стратегії;
- коригування Стратегії. Також Альянс вбачає своїм завданням адвокацію культури в суспільстві – задля розуміння значення культури кожним прошарком населення, формування нового і доступного розуміння суті і користі культури для різних аудиторій [19].

А після приєднання України до програми підтримки культури Європейського Союзу «Креативна Європа» українські культурні проекти зможуть отримати доступ до фінансування обсягом 1,5 млрд євро. Заступник міністра культури з питань європейської інтеграції Андрій Вітренко. уточнив, що програма грантової підтримки передбачає виділення коштів на реалізацію конкретних культурних проектів, а обсяг таких коштів

визначають у кожному конкретному випадку окремо. Таким чином українські культурні діячі отримують доступ до всього фінансового фонду програми [56].

Міжнародний проєкт з актуалізації культурної спадщини «CHOICE». здійснюється в Україні, Молдові і Вірменії у рамках програми Східного партнерства та за підтримки Європейського Союзу. Консультаційну, інформаційну підтримку учасникам в Україні надає Центр культурного менеджменту (м. Львів), який також проводить моніторинг проєкту. Влучна англійська аббревіатура CHOICE представляє дворічний проєкт з охорони і переосмислення культурної спадщини, посилення потенціалу громадських організацій у сфері культури – CHOICE – Cultural Heritage: Opportunity for Improving Civic Engagement” (Культурна спадщина і сучасність).

Проєкт «CHOICE» розглядає культурну спадщину як ресурс для розвитку і зміцнення сучасної української ідентичності та європейського цивілізаційного вибору України. Ініціатори проєкту підтримують інноваційні підходи і відповідні ініціативи громадян, які включатимуть спадщину в сучасне культурне життя українського суспільства.

До участі в проєкті запрошуються: недержавні організації місцевого та національного рівня, які працюють у сфері місцевого розвитку, охорони і ревіталізації культурної спадщини; організації, групи і товариства професіоналів та інтелектуалів, діячів культури, які турбуються про збереження культурних ландшафтів та їхнє розмаїття, а також намагаються забезпечити стале використання ресурсу культурної спадщини для розвитку міст і містечок.

Діапазон можливих тематичних напрямів і форматів проєктів:

- укладання карт об'єктів культури, маршрутів культурної спадщини; створення мобільних додатків для просування конкретної культурної спадщини;
- просування сучасних методів і технологій відновлення культурних ландшафтів; мобілізація місцевих спільнот для участі у місцевому

плануванні, впливі на реалізацію культурної політики та її відстежування;

- інші інноваційні проєкти, свіжі творчі ідеї, амбіційні ініціативи, оперті на прагнення авторів рости і впливати на культурні процеси місцевого і державного значення [62].

Отже, використовуючи такий специфічний інструмент досягнення політичних цілей, як культурна дипломатія, держава може підвищити не лише ефективність зовнішньої політики, а й престиж власної країни, уряду, політики як у міжнародному політичному середовищі, так і серед світової громадськості; подолати упередженість щодо країни, зміцнити міжнародний авторитет держави, продемонструвати відкритість суспільства та його демократичні цінності; вплинути на формування багатополюсної системи міжнародних відносин, яка відтворює культурно-політичне розмаїття та взаємозалежність сучасного світу; сприяти розвитку туристичної індустрії; представити культуру як складову формування державного брэнда; позиціонувати політику держави, що має великий науковий, інтелектуальний та культурний потенціал.

1.2. Роль міжнародних організацій в зовнішньокультурних відносинах

Сучасні міжнародні відносини у сфері культури пов'язані з різноплановими контактами державних і недержавних суб'єктів, що представляють різні країни світу щодо обміну досягненнями та інформацією про них у галузях освіти, науки, мистецтва, літератури тощо. У світовому масштабі держави поєднують свої зусилля у межах міжнародних організацій за допомогою спеціалізованої міжнародної організації ЮНЕСКО, які активно ініціюють відносини у цій сфері.

ЮНЕСКО (Організація з питань освіти, науки і культури) є міжнародною міжурядовою організацією, спеціалізованою установою ООН. Офіційно існує з 4 листопада 1946 року, коли набрав чинності (після

ратифікації двадцятьма країнами) її Статут, підписаний 16 листопада 1945 р. представниками 44 держав на установчій конференції у Лондоні. Станом на 2015 рік членами ЮНЕСКО є 195 країн та 9 асоційованих членів.

Значну увагу ЮНЕСКО приділяє організації й проведенню численних міжнародних засобів, симпозіумів, конференцій з метою обміну національним досвідом у сферах її компетенції, координації зусиль держав-членів із проблем, що представляють для них спільний інтерес, для узагальнення підсумків міжнародного співробітництва за програмами і проєктами організації.

Для ЮНЕСКО характерно велика розмаїтість конкретних напрямків діяльності, націлених на рішення головного завдання організації - зміцнення миру й взаєморозуміння між народами засобами освіти, науки й культури.

Організація є своєрідним інтелектуальним форумом, спеціальний мандат якого базується на постулаті, що мир і стабільність суспільства повинні ґрунтуватися на моральній та інтелектуальній солідарності людства.

Отже, місія ЮНЕСКО полягає у зміцненні інтелектуальної та моральної солідарності людства, а відтак - створенні гуманітарних підвалин всеохоплюючої системи міжнародної безпеки та стабільності.

Основними сферами компетенції ЮНЕСКО є:

- освіта;
- культура і міжнародне культурне співробітництво;
- засоби масової інформації, інформатика та комунікація.

Діяльність ЮНЕСКО в галузі культури охоплює такі сфери:

- збереження та відродження матеріальної і нематеріальної культурної спадщини;
- розвиток мистецтв;
- сприяння розвитку сучасних культур;
- сприяння поверненню втрачених культурних цінностей країнам їхнього походження;

- поширення книг і читання шляхом сприяння розвитку книговидавничої справи;
- розвиток індустрії культури та розробка політики в галузі культури;
- захист авторських і суміжних прав;
- аналіз взаємозв'язку між культурою та розвитком, врахування культурного фактора у розвитку суспільства;
- розвиток культурного плюралізму та міжкультурного діалогу [24].

В основу культурної політики ЮНЕСКО було закладене поняття культури як сукупності «яскраво виражених рис, духовних і матеріальних, інтелектуальних і емоційних, які характеризують суспільство або соціальну групу». Культура в такому розумінні включає в себе, «крім мистецтва і літератури, способи життя людини, основні права людини, системи цінностей, традиції і віри [25]. Тобто йдеться про збереження чи трансформацію традиційної для цього суспільства системи культурних цінностей та її розвитку.

До проблем цінностей в культурних трансформаціях звертаються українські вчені. Так, Ольга Копієвська досліджуючи трансформацію суб'єктності, акцентує увагу на важливості збереження і популяризації цінностей культури, які характерні для кожної країни [102]. На думку вчено, цінності в культурі є важливою складовою культурного капіталу, унікальність якого визначається історичними постатями та їх спадщиною [49].

Вперше поняття «культурного розвитку» та «культурних аспектів розвитку» були сформульовані на міжурядовій конференції з організаційних, адміністративних та фінансових аспектів політики у сфері культури, що проводилась під егідою ЮНЕСКО (Венеція, 1970 р.). Ці поняття були закладені в основу концепції «демократизації культури», яка була спрямована на попередження культурного панування.

Міжнародною спільнотою було визнано, що для економічного зростання, національного суверенітету та соціального благополуччя кожна

країна повинна стимулювати власний культурний розвиток. Врахування ж культурних цілей розвитку на національному рівні було визнано як необхідну складову зміцнення незалежності, суверенітету і самобутності народів. Вагоме значення починає відігравати питання необхідності розвитку індустрії культури на національному рівні та її збалансованості на міжнародному [50].

Індустрія культури, за визначенням ЮНЕСКО, означає галузі, які виробляють і поширюють культурні товари та послуги, до яких відносяться ті, що втілюють, або несуть в собі форми культурного самовираження, незалежно від своєї комерційної цінності.

Відповідно до свого основного мандату, прописаного у статутних документах, Організація працює над створенням умов для діалогу між цивілізаціями, культурами і народами, який будується на повазі до загальних цінностей. ЮНЕСКО виходить з того, що саме шляхом діалогу між країнами і цивілізаціями світ може прийти до глобального розуміння необхідності зміцнювати мир, викорінювати злидні та забезпечити сталий розвиток усіх регіонів світу. Механізмами забезпечення такого діалогу і мають слугувати освіта і наука, культура та культурне співробітництво, комунікація та інформація [37].

Культурна діяльність ЮНЕСКО як міжнародної неурядової організації спрямована на:

- заохочення культурних аспектів розвитку;
- сприяння творення і творчому початку;
- збереження культурної приналежності та усних традицій;
- пропаганду книг та читання. ЮНЕСКО заявляє про себе як про світового лідера у сприянні свободі преси і плюралістичному і незалежному характері засобів масової інформації.

Членство України в ЮНЕСКО стратегічно орієнтоване на сприяння розширенню міжнародного співробітництва вітчизняних наукових, освітніх і

культурних інституцій шляхом забезпечення їх участі у програмній діяльності Організації.

Україна є стороною низки міжнародних конвенцій та рекомендацій цієї Організації, а саме:

- Конвенції про охорону культурних цінностей на випадок збройного конфлікту та Протоколу до неї (1954 р.);

- Конвенції про заходи, спрямовані на заборону і попередження незаконного ввозу, вивозу та передачі права власності на культурні цінності (1970 р.);

- Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (1972 р.);

- Конвенції про збереження нематеріальної культурної спадщини (2003р.);

- Конвенції про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження (2005 р.).

За період членства в ЮНЕСКО Україна чотири рази обиралася до керівного органу Організації – Виконавчої ради: 1981–1985 рр., 1995–1999 рр., 2001–2005 рр. та 2013–2017 рр. та активно виступає ініціатором багатьох міжнародних програм та проєктів, зокрема в рамках одного із ключових напрямів діяльності ЮНЕСКО – збереження всесвітньої культурної та природної спадщини.

Важливим напрямком діяльності України в рамках ЮНЕСКО є робота у сфері культури, забезпечення ефективного виконання Конвенції ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини 1972 р., вжиття заходів щодо покращення стану збереження та використання українських об'єктів, що вже знаходяться у Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, а також включення нових українських об'єктів матеріальної та нематеріальної спадщини; сприяння міжкультурному діалогу.

Важливе значення як в плані поширення інформації про Україну, так і поглиблення міжнародного співробітництва та її інтеграції в світову

спільноту є внесення історико-архітектурних об'єктів України до Списку всесвітньої спадщини (архітектурний ансамбль «Софія Київська», Києво-Печерська Лавра та історичний центр м. Львів), а також включення українських біосферних заповідників до Міжнародної мережі біосферних заповідників ЮНЕСКО («Чорноморський» (1982 р.); «Асканія-Нова» (1982 р.); «Карпатський» (1992 р.); «Дунайський» (1998 р.); «Шацький» (2002 р.).

Крім того, станом на сьогодні, до попереднього списку об'єктів, які можуть претендувати на включення до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО включено 9 українських об'єктів культурної та природної спадщини, серед яких є Канівський заповідник «Могила Тараса Шевченка», Бахчисарайський ханський палац, заповідники «Асканія-Нова» та «Херсонес Таврійський», культурний ландшафт та каньйон м. Кам'янець-Подільський, історичний центр м. Чернігів, Уманський парк «Софіївка», букові праліси Карпат, а також археологічний комплекс «Кам'яна могила».

Враховуючи багатогранність культурного та природного багатства України, здійснюється активна робота щодо збільшення представленості визначних українських пам'яток у Списку всесвітньої спадщини. Наразі до Списку входять сім українських культурно-архітектурних та природних перлин [70].

Важливою подією на національному та міжнародному рівнях стало відзначення в рамках ЮНЕСКО 1000-річчя від дня заснування Софійського Собору (ювілей було включено до Календаря пам'ятних дат ЮНЕСКО на 2010-2011 рр.) . Відповідно до резолюції 37-ї сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка включено до Календаря пам'ятних дат ЮНЕСКО в 2014 – 2015 роках. У зв'язку з цим у різних куточках світу відбувалися заходи, присвячені цій визначній події.

Біля 4500 асоційованих шкіл і 5000 клубів та асоціацій ЮНЕСКО у 195 країнах-членах сприяють на місцях реалізації цілей Організації, таких, зокрема, як виховання молоді в дусі толерантності, взаєморозуміння,

сприйняття загальнолюдських гуманістичних цінностей, формування психології культури миру шляхом залучення її до міжнародного співробітництва.

Міжнародна мережа зазначених установ є важливою складовою народної дипломатії, яка відіграє зростаючу роль у розвитку взаєморозуміння між народами. Наразі в Україні успішно діють 74 асоційованих школи ЮНЕСКО, а також 14 кафедр ЮНЕСКО. Продовжується робота з реалізації рішень і рекомендацій ЮНЕСКО у сфері освіти. Зокрема, під егідою Національної комісії України у справах ЮНЕСКО проходять Всеукраїнські конференції учнів Асоційованих шкіл ЮНЕСКО, теми яких визначаються відповідно до актуальних аспектів діяльності ЮНЕСКО та ООН.

Серед різноманітних міжнародних заходів слід відзначити XVI Всеукраїнську конференцію учнів асоційованих шкіл ЮНЕСКО «Модель ідеального суспільства за Шевченком»: освітні ініціативи ЮНЕСКО задля гармонізації відносин у полікультурному світі відповідно до принципів «Нового гуманізму», яка відбулася 28 листопада – 29 листопада 2014 року у Києві. В заході брали участь 53 асоційовані школи ЮНЕСКО України.

Для учасників був проведений квест-тур за біографією та творчістю Тараса Шевченка, який виявив найактивніших та найкмітливіших учнів. Саме вони і стали секретарями у проєктних студіях. Найцікавішими виявилися учнівські дискусії та обговорення, які тривали протягом першого дня роботи конференції у чотирьох проєктних студіях: «Роль жінки у суспільстві за Т.Г.Шевченком та гендерні ініціативи ЮНЕСКО», Конструкторське бюро моделей «Освіта як пріоритет розвитку суспільства: співзвуччя поглядів Т.Г.Шевченка та ЮНЕСКО», Анімаційний центр «Міжнаціональний діалог – шлях до стійкого миру у суспільстві (заклики Кобзаря та досягнення ЮНЕСКО)», Експертно-правова рада «Боротьба Т.Г.Шевченка за дотримання природних прав людини та діяльність ЮНЕСКО у цій царині» [76].

Отже, інтеграція української культури у світовий простір цілком залежна від дієвої міжнародної діяльності, де використовуються різноманітні канали. Одним з дієвих є канали ЮНЕСКО, які використовуються для популяризації серед світового співтовариства української науки, культури та освіти.

Інформаційні видання Організації публікують статті і матеріали про Україну. За фінансового сприяння з боку ЮНЕСКО в Україні було видано ряд книг, альбомів, матеріалів та публікацій. Проведено цілу низку конференцій та досліджень. Важливе значення в цьому плані має внесення ювілеїв видатних діячів та історичних подій українського народу до спеціального календаря ЮНЕСКО та участь Організації та її членів у відзначенні цих ювілеїв. У штаб-квартирі Організації проводяться українські виставки, концерти, кіноперегляди, наукові конференції тощо.

У контексті міжкультурного співробітництва, ЮНЕСКО відіграє важливу роль у формуванні політики культури миру та культурної взаємодії на засадах концепції культурної толерантності.

Політична місія організації зумовлюється її можливостями сприяти багатосторонньому діалогу між цивілізаціями, а ступінь політичного впливу ЮНЕСКО – здатністю відобразити і врахувати розмаїття соціально-культурних, моральних та світоглядних традицій міжнародної спільноти, виступати універсальним міжнародним інтелектуальним центром формування ідеології глобального суспільства.

Участь України в програмній діяльності ЮНЕСКО, крім використання інтелектуального потенціалу Організації та запозичення корисного міжнародного досвіду, дає змогу отримувати певні кошти для проведення в Україні міжнародних заходів по лінії ЮНЕСКО та виконання українськими фахівцями різного роду проєктів в сфері її компетенції, а також у формі отримання стипендій, грантів, обладнання, науково-технічної інформації, консультативної допомоги та забезпечення за рахунок Організації участі українських фахівців у міжнародних заходах.

Висновок до розділу 1

Розглянувши концептуальні засади міжнародного культурного співробітництва через теоретико-практичне розуміння змісту міжкультурного співробітництва та ролі міжнародних організацій у зовнішньокультурних відносинах, ми можемо констатувати про наступне:

- використовуючи такий специфічний інструмент досягнення політичних цілей, як культурна дипломатія, держава може підвищити не лише ефективність зовнішньої політики, а й престиж власної країни, уряду, політики як у міжнародному політичному середовищі, так на міжнародній культурній арені.
- активна участь України, українського культурного бренду у міжнародній діяльності дозволяє зміцнити міжнародний авторитет держави, продемонструвати відкритість суспільства та його демократичні цінності, вплинути на формування багатополюсної системи міжнародних відносин, зовнішньокультурних зокрема;
- інтеграція української культури у світовий простір цілком залежна від дієвої міжнародної діяльності, де використовуються різноманітні канали. Одним з дієвих є канали ЮНЕСКО, які використовуються для популяризації серед світового співтовариства української науки, культури та освіти. Саме за сприянням з боку ЮНЕСКО в Україні було видано ряд книг, альбомів, матеріалів та публікацій, проведено цілу низку конференцій та досліджень присвячених історико-культурній спадщині Т.Г Шевченка;
- участь України в програмній діяльності ЮНЕСКО, крім використання інтелектуального потенціалу Організації та запозичення корисного міжнародного досвіду, дає змогу

отримувати певні кошти для проведення в Україні міжнародних заходів по лінії ЮНЕСКО та виконання українськими фахівцями різного роду проєктів в сфері її компетенції, а також у формі отримання стипендій, грантів, обладнання, науково-технічної інформації, консультативної допомоги та забезпечення за рахунок Організації участі українських фахівців у міжнародних заходах.

РОЗДІЛ 2.

ІНТЕГРАЦІЯ ТВОРЧОСТІ Т.Г.ШЕВЧЕНКА У СВІТОВИЙ КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР

2.1. Літературна Шевченкіана

Творчість найвизначніших національних поетів кожного народу належить всій світовій літературі та людству. Значення творчості Т. Г. Шевченка для слов'янської і світової культури незаперечне. Шевченко є основоположником нової української літератури і родоначальником її революційно-демократичного напрямку. Саме в його творчості повно розвинулися ті начала, які стали провідними для передових українських письменників другої половини XIX – початку XX століть [34].

Тенденції народності й реалізму були вже властиві в значній мірі і творчості попередників Шевченка. Т.Шевченко перший в українській літературі виступив як істинно народний поет, твори якого з усією повнотою відбили почуття й думки трудящих мас, їх віковічні визвольні прагнення.

Глибоко й багатогранно розкрита ця тема в книгах «Тарас Шевченко і європейська культура» (2000), «Шевченко і світ» (1989), «Кобзар за Гімалаями» Віталія Фурніка (1989), «Тарас Шевченко та Осетія» Івана Луценка (2002), «Шевченківська Москва» Володимира Мельниченка (2009) та літературно-публіцистичних збірниках «Славить Грузія Кобзаря» (2011), «Шевченкова дорога в Білорусь» (2004) тощо.

Він справді став генієм, і не тільки для нашого народу але і для багатьох інших народів. Твори Шевченка перекладаються на німецьку, французьку, англійську та інші мови. Заслуговує на увагу видана французькою мовою доповідь про творчість Кобзаря та її визначальний вплив на розвиток української літератури, переслідуваної царським урядом, котра була підготовлена для учасників Європейського літературного

конгресу (1878 р.). Твори Шевченка ще до революції почали поширюватись за кордоном: у 1859 р. (за життя автора) друкувалися в Лейпцігу («Новые стихотворения Пушкина и Шевченка»). Пізніше твори поета видавались в Празі та Женеві.

Великий вплив мала творчість Шевченка і на літератури слов'янських народів (болгарського, чеського, польського та ін.), що був виразно помітним уже в другій половині ХІХ ст. Високу оцінку творам поета дали польський поет В. Сирокомля, болгарський поет Л. Каравелов, сербський поет В. Николіч, французькі вчені Е. Дюран і Л. Леже, шведський вчений Л. Єнсен, чеський учений З. Неєдли й багато інших. У статті І. Франка «Тарас Шевченко», що була надрукована, крім української, ще й польською, німецькою та англійською мовами, розкрито велич і геніальність народного поета, рівного якому ще не знав світ.

Шевченко належить до найулюбленіших поетів болгарських письменників передвизвольної епохи. Вивчаючи творчість Жинзифова, Любена Каравелова і Славейкова без великих труднощів можна помітити схожість в зовнішній формі їхніх пісень могутній вплив українського поета. Героїчне і побутове в творчості Шевченка, його ідеал свободи і прогресу роблять його близьким і доступним болгарським поетам епохи відродження. Треба визнати, що Тарас Шевченко є найбільш живим зв'язком між болгарською і українською літературами. В Болгарії його вшановують не менше, ніж на Україні. В 1914 році царська цензура в Росії заборонила відзначити сторіччя з дня його народження. Тоді книги знищувались і конфісковувались. Але така велика була любов українського народу і бажання вшанувати свого співця свободи, що заборона дала протилежні наслідки.

Шевченко боровся за повернення своєму народові свободи і культури, тобто тих єдиних історичних вимірів людського буття, які забезпечують людині повноцінний духовний розвиток. Саме тому його бунтарство не

можна розглядати лише в координатах конкретного історичного періоду, - воно має глибокий філософський смисл [96].

Наприкінці ХХ ст., після багатьох духовних і моральних криз, що виникали внаслідок перерваності традицій, люди повертаються до розуміння Слова і художнього твору взагалі, як гуманістичного генофонду людства, що конденсує його історичну й культурну пам'ять, гарантуючи тим самим його духовне тривання в часі.

На думку дослідника академіка О. Білецького, слід вивчати славу Т. Шевченка поза межами України та його вплив на інші літератури. Розглянувши багатий фактичний матеріал та проаналізувавши історію перекладів Т. Шевченка в Польщі, Чехії, Болгарії, Хорватії, Сербії вчений прийшов до висновку, що спадщина Кобзаря важливий матеріал для вивчення історії слов'янства. Відомі діячі Польщі, Чехії, Болгарії, Хорватії не лише визнавали за українською літературою право на існування, але й захоплювалися її самобутністю [9].

Твори Тараса Григоровича перекладали, вивчали, поширювали в читацьких масах всюди, де тільки жили слов'яни. Письменники слов'янських країн були переконані в дієвості поетичного слова, намагалися змусити земляків усвідомити своє національне, соціальне та культурне призначення як нації. Безперечним залишається той факт, що в Польщі Т. Шевченка спочатку сприймали складно, суперечливо. Але поляками було зроблено багато для вивчення та популяризації творів Кобзаря. Вони одними з перших почали перекладати його твори, інформуючи Західну Європу про нового великого поета.

Процес популяризації продовжується і в наш час. У 2012 р. «Просвітою» була видана ґрунтовна книга про Шевченка (до його 200-ліття) польського письменника Єжи Єнджеєвича «Українські ночі або родовід генія» у перекладі Євгена Рослицького. Це біографічний роман про Тараса Шевченка. В Україні ця книга видається вперше. Опираючись на історичні джерела, автор правдиво змалював образ великого українського поета,

«останнього козака», який надихнув свою націю вірою у національне визволення і державність. Єжи Єнджеєвич також описав тогочасні політичні, суспільні та культурні події в Україні та в усій Європі, тим самим допомагаючи зрозуміти, як формувалися погляди Шевченка. На презентації книги у Рівному був присутній син перекладача Олег Рослицький, а також Кшиштоф Савіцкі, консул у справах культури Генерального консульства Польщі в Луцьку [33].

У львівському видавництві «Світ» за державною програмою «Українська книга» вийшов друком «Кобзар» Тараса Шевченка польською мовою. упорядником якого є письменник, лауреат Національної премії імені Т.Г.Шевченка Роман Лубківський. Польськомовний «Кобзар» Тараса Шевченка, який вийшов друком у Львові, літературознавці вже назвали явищем світової Шевченкіани. Дотепер, звісно, у Львові виходили «Кобзарі» польською мовою. Видання були різними. Вони публікувались на замовлення людей, які симпатизували Шевченкові, які хотіли утвердити Поета як поборника незалежності Польської держави. На думку Романа Лубківського саме у Львові кувалася традиція об'єктивного підходу до творчості Шевченка.

Сучасне видання польськомовного «Кобзаря» потребувало врахування й українського чинника, адже наші поети, скажімо, такі, як видатний Богдан Лепкий, зробили надзвичайно багато для пропаганди його творчості серед нас, українців, наших предків і серед поляків. Богдан Лепкий був серед організаторів перекладу Шевченка польською мовою, який здійснив Інститут української культури у Варшаві. Але в різні періоди, перекладаючи Шевченка, ніхто із діячів польської культури не домігся більш-менш повного видання творів Шевченка [57].

Зростання актуальності творчості Т. Шевченка та збільшення інформації про нього на польськомовних веб-сайтах відбулося після подій на Майдані, де поет був духовним покровителем протестуючих та символом відродження України.

З 1952 року в Україні з метою популяризації творчості Шевченка і координації досліджень поетової спадщини в бібліотеках і музеях систематично влаштовуються Шевченківські конференції. Започаткована ця справа у березні 1911 року ювілейним засіданням Наукового Товариства імені Тараса Шевченка.

Потужний внесок у шевченкознавство зробили вчені-україністи багатьох країн світу, зокрема Канади. Саме завдяки їм (Грабовичу, Донцову, Маланюкові, Барці, Луціву та ін.) ми знаємо справжнього Шевченка.

Перше «Повне Видання Творів Т. Шевченка» було здійснене Українським науковим інститутом у Варшаві у 1937 р. Друге повне критичне видання його творів вийшло накладом видавництва Миколи Денисюка в Чікаго у 1959–1963 рр. у 14 томах. Це була колективна праця низки учених, починаючи з членів довоєнного Українського наукового інституту у Варшаві та закінчуючи членами НТШ та УВАН на еміграції.

У виданні було зібрано усю духовну спадщину Т. Г. Шевченка: поезію («Кобзар»), драматичні твори, повісті, листування, репродукції рисунків і малярських картин, зразки перекладів його творів іншими мовами, а також замітки й пояснення до текстів, бібліографія та збірник статей про митця і його творчість [86]. Повний «Кобзар» Т. Шевченка в 3-х томах, виданий у Канаді в 1952 році Українською Вільною Академією Наук містить у собі всі віршовані твори поета, що принесли йому й українській культурі найбільшу славу. У 1960 році «Кобзар» Тараса Шевченка був виданий у Канаді під редакцією і з поясненнями доктора Василя Сімовича. «Кобзар» має примітки національного змісту, що й стало причиною заборони цієї книги. Це справжня енциклопедія «Кобзаря». Книга перевидана у 1998 р. з ґрунтовною післямовою академіка Миколи Жулинського [99].

У 2002 р. до 95-річчя українського письменника Василя Барки «Просвіта» видала «Правду Кобзаря» – збірник статей і виступів письменника на радіо «Свобода». Ця книга була написана в Нью-Йорку до 100-річчя від дня смерті Тараса Шевченка в 1961 р. Вона досі є раритетом в

Україні. Це книга про неспотвореного комуністичною пропагандою Тараса Шевченка. Післямову до неї написав професор Ярослав Поліщук [5].

У фондах Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки (ОУНБ) зберігається більше двох десятків «Кобзарів». Заслуговує на увагу фототипічне відтворення унікального позацензурного примірника «Кобзаря» 1840 р., що зберігався в Науковій бібліотеці ім.Горького Ленінградського державного університету. Цей примірник відтворений без жодних змін і виправлень [46].

В травні 2013 р. в бібліотеці відбулася презентація монографії Марієтти Шагінян за виданням 1970 р. (видавництво художньої літератури «Дніпро»). Післямову написала кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету Оксана Приходько. Книга є відтворенням докторської дисертації видатної вірменської письменниці, літературознавця, перекладача, дослідника та популяризатора світової літератури, член-кореспондента АН Вірменської РСР Марієтти Шагінян (1888–1982) [97].

Починаючи з 1962 року, щорічно присуджуються Державні премії України імені Т. Г. Шевченка в галузі літератури і мистецтва. За цей час почесного звання шевченківського лауреата удостоєні П. Тичина, О. Гончар, П. Загребельний, В. Сосюра, М. Бажан, Г. Тютюнник, Ю. Збанацький, П. Майборода, С. Людкевич, О. Кульчицька, А. Малишко, В. Касіян, І. Драч, Л. Новиченко, Д. Павличко, М. Вінграновський, В. Стус, Б. Антоненко-Давидович, М. Жулинський, Р. Лубківський та інші митці. За рішенням ЮНЕСКО, ювілеї Т. Г. Шевченка відзначалися в усіх державах світу, в багатьох із них вийшли переклади «Кобзаря».

Вивчення історико-літературних матеріалів, пов'язаних з ім'ям Шевченка, і зарубіжних перекладів його творів дає змогу показати той відгомін, який викликала творчість Кобзаря серед прогресивної громадськості і розкрити одну з цікавих сторінок літературних зв'язків, підтвердивши тезу, що Шевченкіана – одна з найактивніших ланок взаємодії

українського письменства із світовими літературами. Зокрема, німецька Шевченкіана має значні досягнення. Проте вона потребує подальшого збагачення як в галузі перекладання, так і наукового осмислення. Звідси – актуальність видання, що побачило світ у січні 2014 року під назвою «Відлуння. Світло поетичного світу Т. Шевченка» і присвячене 200-річчю від дня народження Кобзаря [51].

Життю і творчості Т. Шевченка було присвячено низку оригінальних і цікавих конкурсів в рамках міжнародних проєктів. Найактивнішу участь в їх організації взяли бібліотеки для дітей та юнацтва. Наприклад, Державна бібліотека України для юнацтва разом із Карагандинською обласною юнацькою бібліотекою ім. Ж. Бектурова (Республіка Казахстан) провели міжнародний віртуальний конкурс читців «Две страны – два поэта. Казахстан читает Тараса Шевченко. Украина читает Махамбета». Його учасники оцінювалися за трьома номінаціями: виконання творів Т. Шевченка українською, казахською, мовами; виконання творів Махамбета Утемісова казахською, українською мовами; виконання власних перекладів творів цих поетів (Казахстан, Україна).

У заходах з підготовки та святкування ювілею в Національній парламентській бібліотеці України передбачено, в рамках проєкту Електронної бібліотеки «Культура України», яку генерує НПБУ, створити окрему колекцію-персоналію «Тарас Шевченко». Роботу зі створення колекції та детального опрацювання біографії Тараса Григоровича, на основі чого розроблено об'єктно-орієнтовану схему зібрання. Для його наповнення відповідним контентом здійснювався пошук та відбір документів у традиційних та електронних каталогах НПБУ, інтернет-ресурсах.

На сьогодні колекція містить дев'ять підколекцій («Твори», «Документи про життя і творчість Т. Г. Шевченка», «Т. Г. Шевченко в мистецтві», «Місця, пов'язані з життям і творчістю Т. Г. Шевченка», «Установи, пов'язані з Т. Г. Шевченком», «Увічнення пам'яті»,

«Шевченкіана мовами світу», «Статті» та «Довідкові видання. Бібліографічні покажчики»), в яких розміщено 490 повнотекстових електронних документів. У формуванні колекції взяли участь і наші зарубіжні партнери. Відповідно до положень Угоди про партнерство і співпрацю між НПБУ та Національною бібліотекою Республіки Казахстан (НБРК), було досягнуто домовленості про передання казахською стороною 31 електронного документа про життя та творчість Т. Шевченка в період його заслання. На сайті НБРК, у розділі «Міжнародні проекти», представлено інформацію про нашу колекцію та зазначено, що робота з пошуку матеріалів казахської Шевченкіани для НПБУ триває і далі [4].

Значний інтерес становить новий українсько-польський фотоблог-проект «Бібліородзинки 365», започаткований Львівською та Херсонською обласними бібліотеками для дітей і Публічною бібліотекою міста Кросно (Польща). День за днем кожна з цих книгозбірень за допомогою однієї світлини ілюструє цікаві бібліотечні події [8].

Україна зустріла 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка в боротьбі за свою свободу і незалежність, як від внутрішнього ворога, так і від зовнішнього. Тому, як ніколи, словами Тарасового «Заповіту» був наповнений весь український революційний дух. І слово пророка було адекватне часу. Шевченко присутній в національній пам'яті, а накопичене століттями прагнення бути вільними, думки Кобзаря настільки зараз сконцентрувалися в суспільстві і вилилися назовні, що зломити дух волі вже нікому не під силу. Нація згуртувалася.

Свій програмний вірш «Заповіт» («Як умру, то поховайте...») Тарас Шевченко написав 25 грудня 1845 року в Переяславі під час важкої хвороби (до речі, через 11 днів після послання «І мертвим, і живим...»). Тоді Тарас Григорович гостював на Переяславщині у поміщика-декабриста С.Н. Самойлова [35].

Київська археологічна комісія дала завдання Шевченкові – змалювати пам'ятки старовини у кількох селах. І коли пізньої осені 1845-го він

повертався з Андрусів у В'юнище (село було знесене під час спорудження Канівського водосховища), то потрапив під дощ і застудився. Піднявся жар, і почалося двостороннє запалення легенів. Самойлови, побоюючись ще гіршого, відправили поета в Переяслав до лікаря А.О. Козачковського. Тяжко поетові було в дорозі, не легше і по прибутті, хоч лікар-приятель зробив усе можливе, щоб прискорити одужання. Та все ж невеселі думки тривожили: якщо чекає смерть – треба сказати людям останнє слово. Однак не лише хвороба стала поштовхом до написання «Заповіту» – він не є суто особистим, приватним, це – громадянський заповіт [82].

Проїхавши сотні сіл Полтавщини і Київщини, побачивши знедолену свою Вітчизну, поет чув відгомін спалахів селянських повстань по Україні. Побувавши і в панських палацах, і в мужицьких хатинах, він побачив, що пани влаштували собі рай, а селянам – пекло. Він побачив усе, вислухав усіх і зробив висновок: «...вставайте, кайдани порвіте». «Заповіт» швидко пішов у люди: його переписували в десятках і сотнях примірників, передавали з рук у руки, вивчали напам'ять.

Цікава історія створення музики до «Заповіту». Через сім років після смерті автора «Кобзаря» громада Львова збиралася вперше відзначити Шевченкові роковини великим концертом. Пісень на слова Шевченка тоді майже не було, і львів'яни звернулися до молодого київського композитора Миколи Лисенка з проханням написати музику до «Заповіту». У виконанні зведеного хору львівської громади «Заповіт» уперше прозвучав у Шевченківські дні 1868 року. Але народною стала мелодія, створена 1870 р. полтавським композитором-аматором Г. Гладким [36]. Мотив «Заповіту» знайшов своє відображення і в скульптурній групі пам'ятника Шевченкові в Харкові.

До 170 ліття написання вірша Т. Г. Шевченка «Заповіт» у багатьох країнах світу відбувся флешмоб, а у Музеї «Заповіту» Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» лунали рядки невмирущого заповіту Кобзаря на чотирьох мовах світу.

Волею історії серед святих місць України таких як Керелівка – місце дитинства Тараса Шевченка та Канева – місцем останнього і вічного його спочинку, місто Переяслав - місце його творчого злету, місце написання, на думку літераторів, найкращих його творів серед яких і закличний «Заповіт» стало знаним в усіх куточках земної кулі. «Заповіт» – квінтесенція всієї творчості Шевченка. У ньому сфокусовано провідні ідеї, мотиви й образи гнівної музи поета-борця. Образ степової гори-могили великого Кобзаря став національною святинєю, оспіваною поетом у його «Заповіті».

Отже, як бачимо, літературна Шевченкіана має величезне історико-культурне значення не тільки для України, а й світу. Твори Т.Г. Шевченка перекладають на інші мови, щоб наш геній став доступним для багатьох країн світу. Особливого значення набувають різноманітні форми взаємообміну між різними країнами, де ключовим є творчість Т.Г.Шевченка.

2.2. Інноваційні культурні проєкти пов'язані із творчістю Т.Г.Шевченка

З плином часу всі світові культури змінюються і розвиваються у процесі взаємодії один з одним. Особливості національних культур і мов формуються з самого початку міжнародних обмінів, торгівлі, воєн і міграцій. В цьому процесі впливу одних культур виявляються сильнішими впливу інших. Але історія навчає тому, що удача і успіх тієї чи іншої нації приходять і відходять.

Коли «залізна завіса» була зруйнована, а особливо після розвалу СРСР, українські митці отримали довгоочікувану свободу, що передбачала також свободу контактів зі світовим мистецтвом. Отже, за останні роки зв'язки українських митців з їхніми іноземними колегами та зарубіжною публікою стали набагато частішими та різноманітними.

Однак, скоро стало зрозуміло, що політичні перешкоди на шляху міжнародних контактів та культурної інтеграції України до світу, зокрема, до Європи, набагато легше подолати, ніж фінансові труднощі. Також стало

зрозуміло, що світ дуже мало знає про Україну та її культуру, що інколи породжує упередження та негативні стереотипи. Тому українські митці намагаються здобути помітне місце для себе та для української культури на культурній мапі світу, беручи участь у міжнародних музичних та у театральних фестивалях і конкурсах, у провідних кінофестивалях, міжнародних виставках сучасного мистецтва тощо. Вони вже можуть пишатися досягненнями останніх років: призом Канського кінофестивалю за кращий документальний фільм 2005 року, призом Берлінського кінофестивалю за кращий анімаційний фільм 2003 р. та перемогами на пісенному конкурсі Євробачення.

Міністерство культури та інформаційної політики України фінансує чимало міжнародних мистецьких фестивалів та конкурсів, що відбуваються в Україні щороку. Деякі з них вже визнані міжнародною мистецькою спільнотою як престижні.

Міжнародні контакти української культури розвиваються досить інтенсивно, однак цьому розвитку поки що бракує системного підходу, а державна підтримка міжнародного культурного співробітництва має бути більш ваговою фінансово та різноманітнішою в плані механізмів та форм. Тому головні цілі міжнародного культурного співробітництва України можна сформулювати таким чином:

- інтеграція української національної культури до світового культурного простору;
- формування привабливого міжнародного іміджу України засобами української культури та культурної спадщини;
- використання активних міжкультурних контактів задля зміцнення позиції України на міжнародній арені; зміцнення культурних та міжлюдських зв'язків з українською діаспорою по всьому світі;
- просування українського культурного продукту на міжнародний культурний ринок.

Як головні чинники, що ускладнюють міжнародне культурне співробітництво України, слід констатувати:

- недостатню обізнаність світової спільноти з українською культурою і, як наслідок, нееквівалентний культурний обмін між Україною та світом;
- відносно низький рівень інтегрованості України до міжнародних культурних процесів, особливо слабку українську присутність у web-просторі;
- низький рівень розвитку сучасних ринкових структур в українській популярній культурі, що призводить до її відносно низької конкурентоспроможності, особливо за кордоном. Такі заходи, як Місяці чи Роки культури мають стати комплексними акціями, упродовж яких відбувається низка культурних та мистецьких подій (гастролі, виставки, фестивалі).

Указом Президента України «Про додаткові заходи з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка» 2014 рік в Україні був оголошений Роком Тараса Шевченка. Іншим Указом Президента було створено Координаційну раду з питань підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Т.Г.Шевченка, метою діяльності якої стало забезпечення ефективної взаємодії центральних та місцевих органів влади у вирішенні питань, пов'язаних із підготовкою і проведенням в Україні та за її межами ювілейних заходів із відзначення 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка.

Для шанувальників творчості поета планувалося: завершити видання повного зібрання творів Тараса Шевченка у 12 томах та «Шевченківської енциклопедії» у 6 томах, видати «Кобзар» іноземними мовами, зокрема англійською, німецькою, французькою, польською, казахською, литовською мовами, завершити створення художньо-просвітницького серіалу про життя та творчість Тараса Шевченка, спорудити пам'ятника Т.Г.Шевченку у м.Астані.

Крім того, Кабінет Міністрів України наприкінці 2013 року ухвалив Концепцію Державної цільової програми «Шевченківський дім», в якій визначено, що на сьогодні відсутній системний підхід до збереження та популяризації літературної спадщини Т.Г. Шевченка, окремих колекцій та зібрань, а також творів літератури і мистецтва, пов'язаних з його життям, творчістю та вшануванням пам'яті, що призводить до негативного впливу на стан збереження окремих об'єктів, пов'язаних з культурною спадщиною Т.Г. Шевченка, зменшення її виховної ролі, зниження рівня туристичної привабливості окремих регіонів держави, а також недостатнього задоволення культурних потреб світового українства [48].

Основними причинами виникнення проблеми є:

- низький рівень залучення протягом останніх десятиліть інвестицій у розвиток туристичної інфраструктури та забезпечення виконання робіт із збереження культурної спадщини Т. Г. Шевченка;
- відсутність єдиного науково-методичного центру, що забезпечує централізований інформаційний доступ до культурної спадщини Т. Г. Шевченка.

Розв'язання проблеми налагодження системної взаємодії інституцій, організацій та закладів різного підпорядкування з метою збереження та використання культурної спадщини Т. Г. Шевченка, будівництва відповідної туристичної інфраструктури та здійснення інформаційного забезпечення можливе лише програмним методом.

Виконання Програми передбачалося протягом 2014 - 2020 років у два етапи. На першому етапі (2014 - 2016 роки) передбачається:

- завершити виконання ремонтно-реставраційних та відновлювальних робіт на об'єктах, пов'язаних з культурною спадщиною Т. Г. Шевченка, готовність яких становить більш як 70 - 80 відсотків, та ввести їх в експлуатацію;

- створити в м. Києві науково-дослідний та культурно-інформаційний центр «Шевченківський дім»;
- поліпшити стан туристичної інфраструктури, зокрема нерухомих об'єктів, пов'язаних з культурною спадщиною Т. Г. Шевченка;
- забезпечити створення єдиного електронного інформаційного банку даних з питань культурної спадщини Т. Г. Шевченка;
- створити інтернет-портал «Шевченківський дім», що забезпечить єдиний централізований інформаційний доступ до культурної спадщини Т. Г. Шевченка, веб-сайтів музеїв, заповідників, бібліотек, туристичних, освітніх та громадських об'єднань, наявної аудіовізуальної інформації, присвяченої Т. Г. Шевченку.

На другому етапі (2017 - 2020 роки) передбачалося:

- створити умови для подальшого розвитку та розбудови туристичної інфраструктури на базі об'єктів, пов'язаних з культурною спадщиною Т. Г. Шевченка, зокрема музеїв;
- забезпечити подальше наповнення і розвиток єдиного електронного інформаційного банку даних з питань культурної спадщини Т. Г. Шевченка.

Національний музей Тараса Шевченка в Києві є унікальною національною скарбницею, де зберігаються оригінали його малярських робіт, рукописні списки віршів та їх першодруки з автографами поета, його особисті речі, рідкісні фотознімки, документи про життя і творчість, майже всі видання його творів. Це найбільший за площею літературно-художній музей у світі, присвячений відомому на весь світ українському поету і художнику Тарасу Шевченку. Крім роботи з популяризації літературної та мистецької спадщини Т. Г. Шевченка, науковці беруть участь у виконанні національних програм - у виданні Повного зібрання творів Т. Г. Шевченка у 12 томах та Шевченківської енциклопедії у 4 томах, у багатьох інших наукових та популярних виданнях [65].

Щороку в музеї влаштовуються виставки з фондової колекції музею як творів самого Т. Г. Шевченка, так й інших рідкісних творів, а також виставки

творів українських та зарубіжних митців. Пересувні виставки експонувалися в Чехії, Словаччині, Швейцарії, Індії, Латвії. Сучасний музей Т. Г. Шевченка – це культурний центр, де відбуваються літературні вечори, концерти камерної класичної музики, інсталяції, лекторії, дитячі майстер-класи, культурно-мистецькі події, цікаві для усіх вікових категорій.

Як повідомляє УНН, у 2013 році до загальноєвропейського проєкту «Ніч музеїв», в рамках якого відвідувачам пропонуєвалося безкоштовно відвідувати експозиції та брати участь у культурних програмах, приєдналися Національний музей Тараса Шевченка та Національний художній музей України. Європейська «Ніч музеїв» — це міжнародна акція, що має на меті відкрити потенціал музеїв, показати їх в незвичайному ракурсі. У цю ніч музеї відкривають двері для вільного доступу. Вперше «Ніч музеїв» пройшла в Берліні 1997 під назвою «Весна музеїв». У Києві до цього міжнародного проєкту приєднуються з 2008 року. Як повідомили в прес-службі Національного музею Тараса Шевченка, з 12:00 тут відкриється виставка школи фотографії Віктора Марущенка, з 17:30 до 19:00 буде проходити читання віршів Тараса Шевченка на іноземних мовах співробітниками посольств і консульств інших країн в Україні, представниками національно-культурних товариств Києва. З 19:15 до 20:25 відвідувачів запросять на перегляд кінофільму «Тарас Шевченко» (1926, режисер – Петро Чардинін). О 21:00 розпочнеться театралізована екскурсія «Музи Тараса Шевченка» (запис на неї завершився 10 травня) [64].

До 200-річчя Кобзаря Національний музей Тараса Шевченка в Києві розробив декілька просвітницьких проєктів. Серед них «Віртуальний музей», цикл аудіопрограм (за творами Шевченка), а також нові експозиції, наукові дослідження, співпраця з міжнародними інституціями [17].

Міжнародний культурний проєкт «Віртуальний музей Шевченка» здійснюється за участі компанії «ЕЛАУ» з метою забезпечити доступність до творчості митця українцям у всьому світі. Було викладено всю шевченкіану у віртуальний простір, щоб кожен мешканець навіть маленьких містечок

України та інших країн, зайшовши на сайт, міг із нею ознайомитися. Спільно з фондом «Відродження» запускається проєкт «Енциклопедія музею Шевченка». Ця віртуальна енциклопедія буде головним джерелом, з якого молодь братиме інформацію.

Втім варто відмітити, що проаналізувавши здобутки і проблеми формування персональних історико-меморіальних сайтів — електронних архівів, енциклопедій, експозицій, покликаних розкривати життя і діяльність видатних українців, доктор історичних наук Володимир Іванович Попик виявив значні недопрацювання в цьому питанні.

Характеризуючи відомі Шевченківські ресурси мережі Інтернет — портал, створений у 2002 р. ТОВ «Кобзар» (Київ), «Електронну бібліотеку творчості Тараса Шевченка», упорядковану в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка до 190-річчя від дня народження поета, «Шевченківський портал», відкритий у 2014 р. «Малою академією наук», веб-сайт Національного музею Т. Г. Шевченка в Києві, дослідник наголосив на необхідності серйозного концептуального відпрацювання електронних проєктів науковим співтовариством, досягнення взаємної відповідності між ідейними, інформаційними і системотехнічними засадами, важливості постійного змістового наповнення електронних меморіалів.

За висновками В. І. Попика, упорядникам багатьох ресурсів сьогодні серйозно бракує розуміння складності їх науково-інформаційних та культурно-освітніх завдань, засад, форм, методів побудови, наукових вимог до контенту, поєднання різних інформаційних компонентів в єдине ціле. Негативну роль відіграє також невідпрацьованість практичних навичок такої роботи, форм і методів консолідації у ній зусиль різних установ і спеціалістів, вирішення організаційних і правових питань.

У Національному музеї Тараса Шевченка до дня святкування Міжнародного Дня музеїв відкрилася виставка «Шевченків автопортрет 1840 року у філателії», присвячена 175-річчю створення першого живописного автопортрету українського митця. Захід відбувався у будинку музею, в якому

постійно експонується цей твір. Під час виставки вперше було зроблено спробу представити публіці відображення автопортрету Шевченка 1840 року на марках, які випускалися з 1939 року до нашого часу.

На виставці можна було побачити марки, конверти, відбитки пам'ятних поштових штемпелів, листівки і картмаксимуми, які випускалися офіційними поштовими адміністраціями та недержавними організаціями. Матеріали виставки дозволили побачити з несподіваного ракурсу одну з перлин творчої спадщини Тараса Шевченка, а також яскраво свідчать про невідомий інтерес до неї в Україні та у різних куточках світу [65].

Відвідувачі ознайомилися із поштовими марками та блоками України, Болгарії, Парагваю, Чехословаччини, поштовими штемпелями США, а також із непоштовими марками та блоками організацій української діаспори Аргентини, Великобританії, Німеччини, США і Канади. Зокрема, в експозиції було представлено продукцію філателістичного відділу Українського музею у Клівленді (США), Фонду допомоги рідній школі у Ділінгені (Німеччина), Українського центру репрезентації в Аргентині, Організації державного відродження України (США), Товариства приятелів Капели бандуристів у Детройті (США) тощо. Окрема вітрина присвячена маркам та блокам Закордонного поштового відділу Української підпільної пошти (Німеччина/США), який у другій половині ХХ століття зробив серед еміграційних організацій найбільший внесок у створення непоштових марок. Не залишилися поза увагою також і сучасні непоштові марки присвячені автопортрету 1840 року.

Перший всеукраїнський фестиваль до 200-ї річниці від дня народження Тараса Шевченка «Ше.Fest» відбувся 16-17 серпня 2014 року на батьківщині Тараса Шевченка – в с.Моринці Звенигородського району Черкаської області. У програмі дводенного фестивалю: музичні виконавці, «просвітницька» галявина, мистецькі перформанси, майстер-класи з різних галузей народного господарства, театральні постановки, фільми про Тараса Шевченка, програма для дітей, українські народні танці, ярмарок, екскурсії

та наметове містечко. Для любителів театру були постановки про життя та творчість Шевченка: рок-опера «Міф» (театральна трупа історичного факультету КНУ ім. Т.Шевченка) та вистава «Живий Шевченко» (автор сценарію – Галина Яблонська). Також пройшли покази документальних і художніх фільмів, відеоматеріалів і короткометражок ХХ і ХХІ ст.

Організатори заходу: Молодіжна інформаційна спільнота «Сіль» (soli.com.ua), Молодіжна громадська організація «Мистецька Платформа» (artplatform.org.ua), Моринська сільська рада Звенигородського району Черкаської області (moryntsi.com.ua), Мегамарш у вишиванках (megamarsh.in.ua), Мистецьке об'єднання «Глечик».

На відвідувачів другого Всеукраїнського благодійний фестиваль Тараса Шевченка «Ше.festy», в с. Моринці, чекала насичена програма: гутірки-дискусії та літературні читання власних творів та творів Тараса Шевченка, музична сцена, майстер-класи, нічні кінопокази, театральні перформанси, екскурсії Моринцями, дитяча галявина, українські бойові мистецтва, зустрічі з сучасними героями російсько-української війни, величезна ватра. З огляду на час, в якому доводиться жити українцям, – ведення військової боротьби по захисту своєї території – у рамках фестивалю вперше працювала медична та військова галявини.

Масштабний 11-лекційний курс «Історія літератури в авторах і текстах», присвячений, зокрема, й творчості Т.Г.Шевченка у в рамках Вільного лекторію Культурного проєкту.

На лекціях цього унікального курсу найвпливовіші сучасні українські письменники розповіли про найталановитіших письменників-класиків та сучасників на прикладі їхніх текстів. Культурний Проєкт об'єднав одразу кілька лекторів, кожен з яких вважається знаковою постаттю для сучасної української культури. Юрій Андрухович, Тарас Прохасько, Юрій Іздрик та Оксана Забужко ознайомили слухачів зі своїми улюбленими авторами та творами, а також довели, чому їх варто читати сьогодні. Оксана Забужко

прочитала три лекції про Тараса Шевченка, Лесю Українку та Юрія Шевельова [41].

З нагоди 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка у Мистецькому Арсеналі розпочав свою роботу міжнародний проєкт ШЕВЧЕНКО/MANIA/. Організаторами цього проєкту були Національний культурно-мистецький та музейний комплекс «Мистецький Арсенал», Національний музей Тараса Шевченка, Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, Міністерство культури України за підтримки Благодійного фонду «Мистецький Арсенал».

Під час мистецького проєкту широкому загалові вперше буде презентовано легендарну «Захалавну книжечку», оригінали унікальних рукописів Тараса Шевченка та альбоми його етнографічних замальовок 1840-х рр., а також прижиттєві видання Кобзаря з фондів Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка Національної академії наук України. Експозиція представила 50 художніх творів Шевченка з колекції Національного музею Тараса Шевченка. Вишукані акварелі та філігранні офорти 1830 – 1850-х років пов'язані з головними етапами життя майстра, серед енциклопедичних і водночас маловідомих творів унікальною є серія рисунків, створена Тарасом Шевченком під час Аральської, Каратауської експедицій та у Новопетровському укріпленні, яка до тих пір не була представлена широкій публіці [100].

У рамках проєкту ШЕВЧЕНКО/MANIA/ Мистецький Арсенал спільно з Державним агентством України з питань кіно та Національним центром Олександра Довженка вперше в Україні презентували колекцію фільмів «Шевченко 200»: збірку найвідоміших художніх фільмів про Шевченка, які створили кінематографічний канон репрезентації поета як національного генія та пророка. Фільми демонструвалися у кінозалі в експозиції Мистецького Арсеналу.

У масштабній відео-інсталяції «Наш Шевченко» відомого режисера Сергія Проскурні з кожного екрану промовляли школярі, студенти, поети,

вчителі, митці, аптекарі, спортсмени, пожежники, перукарі, журналісти, люди різних соціальних та вікових середовищ.

З величезних екранів про Кобзаря по-черзі розказували 365 людей з різних куточків України. В експозиції ШЕВЧЕНКО/MANIA/ в рамках проєкту «Стіна пророка» відбулася відкрита акція «Лист у Майбутнє», реалізована разом зі спільнотою «Манускриптур».

Всі охочі мали можливість долучитися до створення листа для наступних поколінь - висловити свої сподівання, надії та побажання, адже останні події у країні змінили всіх українців, і бачення спільного майбутнього набуло нових обрисів. «Манускриптівці» - майстри каліграфії візуалізували усі думки в єдиний мистецький об'єкт, який став частиною експозиції ШЕВЧЕНКО/MANIA/. Проєкт ШЕВЧЕНКО/MANIA/ дав відвідувачам Мистецького Арсеналу виняткову можливість по-іншому осмислити слова Кобзаря, побачити документальні фото, артефакти, пов'язані з його життям та творчістю – нагоду подивитися на Тараса Шевченка зблизька, як на митця і поета, поза підручковими міфологемами та нашарованими інтерпретаціями.

Також у Мистецькому Арсеналі вперше було представлено науково-освітній портал «Тарас Григорович Шевченко» - унікальний веб-ресурс, який концентрує максимальну інформацію про життя і творчість Кобзаря. Ініціатором створення веб-ресурсу виступив Національний центр «Мала академія наук України», в подальшому до роботи були залучені Інститут телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України, Національний музей Тараса Шевченка, Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», Інститут кібернетики ім. В. М. Глушкова НАН України.

В ніч з 9 на 10 березня у «Мистецькому Арсеналі» пройшла відкрита ніч «Доба Шевченка» - ніч кіно, музики, поезії. Всього за 2 дні проєкт зібрав понад 5 тисяч відвідувачів, розповідають журналісти «Сніданку з 1+1».У

програмі відкритої ночі – довгоочікувана прем'єра фільму Сергія Проскурні «Тарас Шевченко. Ідентифікація» [80].

Отже, в Україні ініційовано значна кількість проєктних ініціативи пов'язані з творчістю Т.Г. Шевченка, більшість яких має потужне культуротворче міжнародне значення. Творчість Т.Г.Шевченка виступає не тільки як визначальне історико-культурне надбання української культури, а як впізнаваний у всьому світі неповторний український бренд.

Висновок до розділу 2

Розглянувши інтеграційні процеси творчості Т.Г.Шевченка у світовий культурний простір на прикладі літературної спадщини та проєктних ініціатив, ми можемо констатувати наступне:

- літературна Шевченкіана має величезне історико-культурне значення не тільки для України, а й світу. Твори Т.Г. Шевченка перекладають на інші мови, щоб наш геній став доступним для багатьох країн світу. Особливого значення набувають різноманітні форми взаємообміну між різними країнами, де ключовим є творчість Т.Г.Шевченка;
- в Україні ініційовано значна кількість проєктних ініціативи пов'язані з творчістю Т.Г. Шевченка, більшість яких має потужне культуротворче міжнародне значення. Творчість Т.Г.Шевченка виступає не тільки як визначальне історико-культурне надбання української культури, а як впізнаваний у всьому світі неповторний український бренд;
- Міністерство культури та інформаційної політики України фінансує чимало міжнародних мистецьких фестивалів та конкурсів, що відбуваються в Україні щороку. Деякі з них вже визнані міжнародною мистецькою спільнотою як престижні. Міжнародні контакти української культури розвиваються досить

інтенсивно, однак цьому розвитку поки що бракує системного підходу, а державна підтримка міжнародного культурного співробітництва має бути більш ваговою фінансово та різноманітнішою в плані механізмів та форм.

Тому головні цілі міжнародного культурного співробітництва України можна сформулювати таким чином: інтеграція української національної культури до світового культурного простору; формування привабливого міжнародного іміджу України засобами української культури та культурної спадщини; використання активних міжкультурних контактів задля зміцнення позиції України на міжнародній арені; зміцнення культурних та міжлюдських зв'язків з українською діаспорою по всьому світі; просування українського культурного продукту на міжнародний культурний ринок.

РОЗДІЛ 3.

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЖИТТЯМ ТА ТВОРЧІСТЮ Т.Г.ШЕВЧЕНКА

3.1. Історико-культурний потенціал регіонів України

Велике зацікавлення етнокультурною спадщиною народу, зумовлене відродженням національно-культурних процесів в Україні, актуалізувало ґрунтовне пізнання всіх аспектів традиційної народної культури та побуту, переосмислення ролі видатних діячів в становленні українців, відкриття нових туристичних маршрутів.

Сьогодні у суспільстві посилюється зв'язок з історико-культурними традиціями, кращими надбаннями вітчизняної культури, що призводить до підвищення усвідомлення громадянами себе єдиною державою і нацією. Культура поступово повертає функції соціальної регуляції, суспільної консолідації й духовного самовизначення людини [59].

У зв'язку з цим можна визначити такі цілі та пріоритетні завдання державної політики в галузі культури:

- розробка та затвердження довгострокової програми культурного розвитку України, а також сприяння розробці середньострокових регіональних програм культурного розвитку;

- залучення громадськості до процесів управління та контролю в галузі культури; створення ефективної моделі фінансового та матеріально-технічного забезпечення культурного розвитку;

- розробка, затвердження та впровадження державних соціальних стандартів надання послуг населенню у сфері культури, що гарантуються

державою; реалізація комплексу освітніх, культурно-мистецьких програм і проєктів для дітей та молоді; підтримка та розвиток культури на селі;

- участь України у міжнародних культурних проєктах, здійснення комплексу інформаційно-культурних заходів для ознайомлення світової громадськості з культурними цінностями України.

Важливу роль в охороні культурної спадщини України відіграють заходи держави з виявлення, фіксації та взяття на державний облік пам'яток історії та культури [1].

Завжди важливо знати біографію людини: де вона народилася, в яких умовах виросла, що впливало на формування її світогляду, оскільки всі ці фактори впливають на її творчість. Об'єкти культурної спадщини, що розташовані на території Національного заповідника «Батьківщина Тараса Шевченка», є цікавими пам'ятками культурної спадщини, що характеризують життя та творчість митця.

Т. Г. Шевченко є центральною постаттю українського культурного процесу ХІХ ст. Творча спадщина поета спонукала і спонукає до вшанування його пам'яті, посилення уваги до національно-громадських проблем, що особливо проявилися в умовах незалежності України. Тарас Григорович зробив велетенський внесок у пробудження і формування національної свідомості українського народу, у розвиток української та світової культури. Ідеї, думки, вся творчість Шевченкового генія стала тим живим феноменом, що далі розвивається вже в свідомості українського суспільства.

Тому цінними є установи, що зберігають та охороняють пам'ятки пов'язані з життям та творчістю Т. Г. Шевченка. Ім'я Шевченка носять вищі навчальні заклади — Київський національний університет, Чернігівський педагогічний університет, Кременецький обласний гуманітарно-педагогічний інститут; театри — Національна опера, Тернопільський та Волинський драматичні театри, Дніпропетровський український музичний драматичний театр, Театр драми й музичної комедії у Кривому Розі, Черкаський та Чернігівський музично-драматичні театри, а також численні кінотеатри.

У Великобританії, в Кембриджському університеті, урочисто відкрили вулицю українського поета Тараса Шевченка. В Казахстані ім'я Шевченка носить Форт-Шевченко. Пік Шевченка — вершина 4200 м на північному схилі Великого Кавказу, у Боковому хребті. Названа на честь Тараса Шевченка українськими альпіністами, які вперше зійшли на цю вершину Кавказу у 1938 році.

В Україні та за кордоном існує багато музеїв Тараса Шевченка. Найбільшим меморіальним комплексом, присвяченим Кобзареві, є Шевченківський національний заповідник на місці поховання поета на Тарасовій горі у Каневі. Національний музей Тараса Шевченка знаходиться у Києві, його філіалом є Літературно-меморіальний будинок-музей. У Торонто, Канада, існує музей, присвячений виключно Шевченківській тематиці. Особливо шанують пам'ять про Тараса Шевченка земляки. Територіальний і духовний центр України – Черкащина – поєднав села Моринці, Шевченкове, Будище, Вільшану у Національний заповідник «Батьківщина Тараса Шевченка».

Національний заповідник «Батьківщина Тараса Шевченка» розташований у мальовничому куточку України — Черкаській області. Як державний історико-культурний, заповідник створено постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 1992 р. на базі нерухомих пам'яток культурної спадщини і природи сіл Шевченкове (колишня Кирилівка), Моринці, Будище, відтворених меморіальних садіб у Моринцях та Літературно-меморіального музею Т. Г. Шевченка в с. Шевченковому (існує з 1939 р.), пов'язаних з дитинством, життям і творчістю Тараса Григоровича Шевченка, для збереження Шевченківських меморіальних місць. Загальна площа заповідника — 27,3 га. До його складу входить 43 об'єкти культурної спадщини, що мають історичну, наукову та культурну цінність. Загальна кількість фондів одиниць зберігання — 7800. У грудні 2005 року була проведена паспортизація семи об'єктів культурної спадщини Національного заповідника «Батьківщина Тараса Шевченка». Статусу національного

заповіднику надано Указом Президента України № 74/2006 від 26 січня 2006 року.

Два об'єкти взяті на облік, як пам'ятки місцевого значення: хата дядка, в якій у 1824-1827 рр. навчався Т. Г. Шевченко та могила матері Т. Г. Шевченка; п'ять об'єктів є щойно виявленими пам'ятками, що пропонуються для взяття на облік, як пам'ятки місцевого значення: Будинок музею Т. Г. Шевченка, скульптура «Тарас мандрує», пам'ятний знак Т. Г. Шевченку, пам'ятний знак Т. Г. Шевченку на в'їзді в село Шевченкове з боку Звенигородки, Меморіальна алея. Паспорти на об'єкти культурної спадщини укладені за новою формою, що затверджена Наказом Міністерства культури та Держкомітетом з будівництва та архітектури від 13.05.2004 р. № 295/104 «Про затвердження форм облікової картки та паспорта об'єкта культурної спадщини» і виконані згідно з «Методичними рекомендаціями щодо заповнення облікової картки об'єкта культурної спадщини та паспорта об'єкта культурної спадщини», що схвалені Наказом Державної служби охорони культурної спадщини від 03.06.2004 р. №11.

Об'єкти паспортизації локалізуються у центральній меморіальній зоні села Шевченкове, що входить, як було сказано вище, до складу Національного заповідника «Батьківщина Тараса Шевченка». Хата дядка, в якій у 1824-1827 рр. навчався Т. Г. Шевченко, розташована по вул. Петровського, за 400 метрів на захід від будинку-музею Т. Г. Шевченка. На державний облік її взято за рішенням Черкаського облвиконкому від 28.09.1973 р. № 544. За видовою приналежністю об'єкт є пам'яткою історії. Хата збудована у 1782 році, про що свідчить вирізьблений на сволоку напис церковнослов'янською мовою «року 1782 мця апреля дня 2 рабом Божим...». Кінець сволока обгорів, тому ім'я та прізвище фундатора залишилось невідомим.

У 1989 році, до 175-річчя з дня народження Шевченка, була збудована хата, подібна до тієї, у якій провів дитинство відомий на весь світ поет. Максимально точно відтворити хату батьків допоміг малюнок, зроблений

Тарасом Григоровичем, а також відомості щодо розміру хати, подані біографом Шевченка, Олександром Кониським, який приїжджав у Керелівку наприкінці ХІХ ст., бачив залишки хати, спілкувався із родичами Кобзаря, сусідами, односельцями, записував їх спогади [6].

Літературно-меморіальний музей Т. Г. Шевченка збудовано до 125-ї річниці з дня народження Т. Г. Шевченка, за проєктом архітектора Т. Василенка. В музеї зберігаються речі, матеріали, документи, фотографії та картини, що характеризують життя і творчість Т. Г. Шевченка, його особисті речі часів дитинства. За типологією об'єкт є культурно-просвітницьким. Архітектурно-художнє вирішення будівлі будується на стильових засадах українського архітектурного модерну.

Утвердження культурної самобутності є основним елементом незалежності й національного розвитку. Протягом останніх років створено низку нових державних заповідників, музеїв, присвячених постатям та подіям національної історії. Розпочато роботу над створенням Реєстру національного культурного надбання та повернення пам'яток, незаконно вивезених з України. Продовжується пошук шляхів забезпечення додаткових надходжень для розвитку пам'яткоохоронної справи й художнього облаштування об'єктів соціально-культурної сфери господарської діяльності заповідників.

Шевченківський національний заповідник у Каневі є найдавнішим. історико-культурним заповідником в Україні і першим із закладів гуманітарної сфери, удостоєних статусу національного. Створений він відповідно до Постанови Ради Міністрів УРСР №287 від 21.11.1989 р. на базі існуючого Канівського державного музею-заповідника Т.Г.Шевченка з метою дбайливого збереження шевченківських меморіальних місць і навколишнього природного середовища в м.Каневі. До складу Заповідника входять пам'ятки (об'єкти) культурної спадщини українського народу, що становлять значну історичну і культурну цінність та органічно пов'язані з Шевченковою могилою в один меморіальний комплекс.

Заповідник об'єднує території історико-культурного та природно-заповідного фонду загальною площею 45 га. На його території знаходяться пам'ятки археології, архітектури, історії, мистецтва та природи:

- могила Т.Г.Шевченка (1939 р., скульптор М.Манізер, архітектор Є.Левінсон); Державний музей Т.Г.Шевченка (1933-37, 1939; арх. В.Кричевський, П.Костирко);
- могила І. Ядловського, довголітнього хранителя Шевченкового меморіалу (1884 - 1933 рр.);
- багаточислове поселення Пилипенкова гора. Біля музею розташовані чавунний пам'ятник-хрест, що стояв на Шевченковій могилі (1884- 1923; академік архітектури В.Сичугов), та чавунний пам'ятник-погруддя, встановлений 1923 року (скульптор К.Терещенко).

До складу Заповідника входить перший народний музей Шевченка – «Тарасова світлиця» (1884; демонтований 1936 у зв'язку з будівництвом сучасного музею; відтворений 1989-91, відповідно до постанови Ради Міністрів України від 13.11.1987 №372 «Про додаткові заходи по благоустрою місць, пов'язаних з життям і діяльністю Т.Шевченка») та паркові комплекси: парк, закладений поряд з могилою Кобзаря в 60-х рр. ХХ ст. з нагоди 100-річчя з дня смерті та 150-річчя від дня народження поета. На території нижнього парку споруджено пам'ятний знак українському гетьману І.Підкові (2007; скульптор П.Кулик, архітектори В.Блисюк, К.Малярчук, І.Ренькас), страченому у Львові, а пізніше перевезеному та похованому у Канівському монастирі [43].

Комплекс Шевченківського національного заповідника розташований на Чернечій горі (Тарасовій) горі, неподалік від Дніпра, в районі всевітньо відомих Канівських дислокацій, які є не лише геологічною пам'яткою, а й пам'яткою природи. Вони являють собою унікальну структуру, що відображається в своєрідному рельєфі і носить назву «Канівські гори». Більшість гір має власні назви, зокрема «Чернеча гора», і є особливо

цінними геологічними і ландшафтними об'єктами. Історія Чернечої гори сягає глибини тисячоліть. Документи підтверджують існування тут в 11 ст. стародавнього Свято-Успенського Канівського монастиря, в якому знайшли вічний спочинок українські гетьмани І.Підкова, Я.Шах, С.Кішка. 1701-03 тут зведено дерев'яну козацьку церкву Покрова Пресвятої Богородиці [45].

В 1977 році Канівський Державний музей-заповідник «Могила Т.Г.Шевченка» доповнився меморіальним комплексом сходів на Тарасову гору (арх. А.Мошенський, О.Добродієв). Архітектори підійшли до його створення як до цілісного ансамблю, який мав гармонійно поєднати новітній комплекс сходжень із меморіалом, зведеним у 1930-х, і зберегти унікальну природу. До комплексу входить нижній парк з басейном, монументальні гранітні сходи з майданчиками та павільйонами для відпочинку екскурсантів та фонтаном «Лілея», верхня широка алея з оглядовим майданчиком та павільйон приплаву «Тарасова гора».

Музейна збірка налічує понад 35 тис. одиниць експонатів. Початок формування її пов'язаний із створенням у 1884 році першого народного музею Т.Шевченка біля його могили «Тарасової світлиці». На заклик київської Старої Громади музей почав наповнюватися першими експонатами. Це була, за свідченням П.Кореневського, «коллекция небогатая, но уголок обставлен очень уютно». На столі «Тарасової світлиці» завжди лежав «Кобзар». Перший – подарований доглядачем могили Шевченка В. Гнилосировим. Наступний передав з Києва старогромадivecь Є.Трегубов. У 1888 р. «Кобзар» в коштовній оправі ціною в 10 крб. привіз М.Климович. Прикрашали інтер'єр Тарасової світлиці ікони, копії творів самого Т.Шевченка, рушники, плахти [3].

Образ св. Тарасія з'явився за ініціативи українського вченого В.Науменка. Ікону Спас Нерукотворний подарував канівський нотаріус Захарій Краковецький з родиною, на зворотному боці якої написав: «Незабутньому Кобзарю, батькові Тарасу Шевченку от прихильних Зах., Іоан., Земфіри Георгіївни, Олени, Галі, Ілька Краковецьких і Юрія Ник.

Гутковського. 11 червня 1888 року. З.Краковецький». Висів тут також портрет Т.Шевченка – копія художника Х.Платонова з роботи І.Рєпіна. Рєпіну портрет Шевченка замовляв спеціально для «Тарасової світлиці» український вчений-історик Д.Яворницький. Копію з цього портрета, а також рушники, настільник, чотири плахти від В.Житецької привезли П. Житецький і Г.Мачтет. В 1889 році Леся Українка, відгукнувшись на заклик, вишила разом з М.Комаровою тематичного рушника із словами Т.Шевченка «Думи мої, думи мої, лихо мені з вами» на одному кінці та «Любіться, брати мої, Україну любіте» на другому, який прикрашав портрет Шевченка.

Один з найцікавіших експонатів першого музею на Тарасовій горі – олійний портрет, на якому Т.Шевченко зображений з німбом навколо голови, виконаний невідомим художником наприкінці 19 ст. 1912 року з'явився в експозиції «Тарасової світлиці» металевий вінок, покладений до могили поета акторами Московського художнього театру, з написом на металевій дощечці: «Геніальному Шевченко земной поклонъ отъ Московскаго художественнаго театра». Згодом музейне зібрання доповнилось картиною художника – сучасника Т.Шевченка Д.Безперчого, «Бандурист», виконаною у 1860-х і кобзою, подарованою кобзарем М.Климовичем.

2005 року Заповіднику було передано в дар архімандритами Києво-Печерської Лаври Антонієм та Сергієм від імені митрополита Київського і всієї України Володимира значний дарунок - ікону Святителя Тарасія Цареградського (кінець ХХ століття: дерево, олія, позолота). На звороті є такий напис: «Ця ікона написана і освячена в Свято-Успенській, Києво-Печерській лаврі. Передається в дар музею Т.Г.Шевченка в Каневі. 9 березня 2005 р.».

Фондове зібрання музею суттєво поповнилось творами живопису, графіки, скульптури, декоративного мистецтва в 1939 році. Місце розташування музею – біля могили Шевченка, значною мірою вплинуло на наукову концепцію комплектування музейного фонду і, відповідно, на

характер експозиції, домінуючим мотивом якої є вшанування пам'яті Шевченка в Україні та в усьому світі.

Перлина колекції – оригінальні графічні твори Т.Шевченка, прижиттєві видання його поезій, меморіальні речі, пов'язані з похованням Т.Шевченка в Петербурзі та перепохованням його в Україну: листочки з металевого вінка, покладеного на могилу поета в Петербурзі, червона китайка, якою покривали домовину під час перевезення в Україну, металеве кільце від воза, на якому везли домовину, віньетка з кришки домовини, рушник, стрічки та хустки з похорону Шевченка в Каневі. Надзвичайно цінними є речі, що зафіксували образ Тарасової гори і могили поета на різних етапах української історії. Це живописні і графічні твори художників М.Бурачека, В.Гарбуза, І.Красного, В.Кричевського, О.Коваленка, Є.Манишина, Н.Онацького, І.Порошина, В.Розвадовського, С.Шишка та ін.; предмети філокартії, філателії, медальєрики.

Вагому складову мистецької колекції становлять твори художників – ілюстраторів літературної спадщини Т.Шевченка: А.Антонюка, О.Данченка, М.Дерегуса, І.-В.Задорожного, О.Заливахи, О.І. Івахненка, І.Їжакевича, С.Караффи-Корбут, В.Касіяна, Ф. Коновалюка, Ф.Красицького, В.Куткіна, І.Марчука та ін. Скульптурна шевченкіана представлена іменами: Ф.Балавенський, В.Беклемішев, М.Бринський, М.Гаврилко, І.Гончар, Н.Дерегус-Лоренс, І.Зноба, І.Кавалерідзе, Г.Кальченко, Ф.Каменський, О.Кудрявцева, М.Лисенко, М.Макогон, М.Манізер, П.Мітковицер, О.Скобликов, А.Страхов та ін.

Унікальним по наповненню є книжкове зібрання фондів, яке налічує понад 12 тис. одиниць збереження. До нього входять надзвичайно рідкісні прижиттєві та посмертні видання творів Шевченка, переклади його творів мовами народів світу, шевченкознавчі дослідження, здійснені не лише в Україні, а й за кордоном, які дають можливість простежити впливи Шевченкової творчості на формування національної свідомості українців та

інтерпретації Шевченка в різні історичні періоди за різних політичних режимів [15].

Документи та матеріали, з яких особливу цінність становлять книги вражень відвідувачів Тарасової гори, починаючи з 1897 року, що стали літописом всенародної любові до Тараса Шевченка, архіви П.Костирка, П.Тронька, С.Нехорошева, які розповідають про історію меморіалу, відзначення 100-річчя з дня народження та 150-річчя з дня смерті Шевченка, містять унікальний фольклорний матеріал шевченківської тематики. Всенародна шана [16].

Велика заслуга у збагаченні музейної шевченкіани шанувальників поета – колекціонерів М.Саркізова-Серазіні, Т.Максим'юка, які передали до музею цінні колекції унікальних видань творів Кобзаря, філокартії, філателії, малої пластики, нумізматики та фалеристики, родини акад. М.Біляшівського, яка, зокрема, подарувала музею оригінал офорта Шевченка «Приятелі», та постійних фондоутворювачів із США та Канади Л.Волянської, К.Дрогомирецької, О.Коновала, К.Кричевської-Росандич, П.Лимаренка, Г. та О. де Лінде, Р.Мороз, Т. і Я.Романишиних, О.Трач, завдяки яким фондове зібрання поповнюється надзвичайно рідкісними, здійсненими за кордоном у різні часи, виданнями творів Шевченка та інші матеріалами шевченківської тематики.

Музей Тараса Шевченка був одним із засновників Радянського фонду культури, Міжнародної ради з питань пам'яток і визначних місць та Міжнародної ради музеїв (ІКОМ), які діють при ЮНЕСКО, також співпрацює з Українською радою миру, товариством «Україна», рядом громадських організацій і благодійних фондів [87].

Неподалік від могили Шевченка знаходиться пам'ятний знак на місці самоспалення українського патріота з м. Калуша О.Гірника (1912-78). З 2004 року засновано премію імені Олекси Гірника, а з 18 січня 2007 року указом Президента України (N28/2007) О.Гірнику присвоєно звання Героя України

(помертньо). 21 січня 2009 року відкрито пам'ятний знак на місці самоспалення патріота (скульптор Адріан Балог, м.Київ) [42].

У Каневі, на українській землі, біля Шевченкової могили похований прах відомої письменниці, перекладачки творів Тараса Шевченка Віри Річ. У 1997 році Національна спілка письменників України нагородила Віру Річ найвищою перекладацькою нагородою – премією імені Івана Франка. Премію було вручено за вагомий внесок у популяризацію української літератури та культури в англomовному світі. Восени 2005 року Віру Річ удостоїли почесного звання члена Наукового товариства імені Тараса Шевченка. У 2006 році її було нагороджено орденом Княгині Ольги.

Враховуючи вагомий внесок Віри Річ у популяризацію української культури (зокрема творчості Шевченка) за кордоном і її власне бажання бути похованою на українській землі біля Шевченкової могили в Каневі, було вирішено поховати прах Віри Річ на канівській землі поряд із могилою Тараса Шевченка. Прах вмонтовано в пам'ятник, який 15 квітня 2011 року встановили на «козацькому» канівському цвинтарі.

Еволюція стосунків Шевченківського національного заповідника з владними інституціями змінювалася відповідно до історичних реалій. У радянський період розвиток та впорядкування національної святині в Каневі формувалася в умовах тотального ідеологічного диктату з боку партійних та державних структур.

Формування Шевченківського національного заповідника, його експозицій, підпорядковувалось ідеї популяризації більшовицької ідеології. Підтвердженням цього є те, що у складних економічних умовах уряд не шкодував коштів на розбудову музею, створення пам'ятника на могилі Т. Г. Шевченка, їх денационалізації. Після проголошення незалежності України, змінюється ідеологія та місце Шевченківського національного заповідника в суспільно-політичному та духовному житті українського народу. Проте існує багато проблем, пов'язаних з облаштуванням пам'ятки [13].

В межах підготовки до ювілею великого Кобзаря у 2003 році розпочалась реконструкція Шевченківського національного заповідника, головним проєктувальником якої було обрано «УкрНДІпроектреставрацію». Працівники інституту запропонували відтворити початковий вигляд будинку згідно з проєктом Кричевського. Таке рішення задовольнило чиновників і роботи почались. Втім, через мляве фінансування дед-лайн переносився кілька разів.

Переломним часом для реставраційних робіт став березень 2010 року, коли Віктор Янукович вирішив відвідати музей, щоб вручити там Шевченківські премії українським митцям. Ремонт видався президенту надто тривалим, тому були змінені директор заповідника і безпосередні виконавці робіт. Головним архітектором призначили Ларису Скорик, яка запропонувала власну концепцію майбутнього вигляду музею.

Перед Ларисою Скорик реставратори при проведенні робіт спиралися на ескізи Василя Кричевського, які спеціально надав його онук Василь Лінде-Кричевський, який проживає у Венесуелі. Згідно з початковим задумом, будівля мала бути прикрашена українськими орнаментами, виконаними в техніці майоліки [дод. 7.]

Проєкт Лариси Скорик кардинально відрізнявся від задуму «УкрНДІпроектреставрації», який базується на ескізах Кричевського. Зовні будівля повинна бути білою, без жодних розписів. У фойє замість кольорових розеток - натяжна стеля [дод. 8].

Замість паркетної підлоги - граніт. Дерев'яні огорожі другого ярусу вестибюлю будуть замінені на «конструкцію з нержавіючої сталі та металу». За задумом пані Скорик, панівним кольором у музеї повинен бути сірий. Стіни повинні бути коричневого чи темно-сірого кольору, колони в залах - також сірими, а вікна в фойє закриті темно-сірими завісами та репродукціями [дод. 9]. А центральним тематичним блоком у вестибюлі «наріжний камінь».

У проєктному плані камінь записаний як «валун зі стесаною верхівкою» із червоною стрічкою-китайкою, якою була вкрита домовина

Тараса Шевченка. Цей образ має уособлювати «велич і монументальність постаті Шевченка», стверджувалося в проєктному плані Скорик. Також реконструктори зазначали, що новації з проєкту Лариси Скорик може призвести до обвалу будівлі.

Письменники, музейники, реставратори й архітектори, були стривожені такою реконструкцією Національного музею Тараса Шевченка, звернулися до керівництва України з вимогою створення експертної комісії за участі архітекторів, фахівців з реставрації пам'яток культурної спадщини, юристів, фінансистів, письменників, художників, музейних діячів, представників служби державного нагляду (контролю) у сфері пожежної, техногенної безпеки та цивільного захисту для комплексного вивчення проблем у музеї. Вимагали також усунення Лариси Скорик від реконструкції музею і звільнення з посади тодішнього генерального директора музею. На той час у музеї відновили вітраж, змінили експозицію у вестибюлі [дод. 10].

Їхню часткову реалізацію відвідувачі музею побачили на 154-ту річницю перепоховання Тараса Шевченка. У березні 2015 року Черкаська облдержадміністрація та міністерство культури України ініціювали повернення музею його втраченого вигляду.

Шевченківський національний заповідник відіграє помітну роль у культурному житті України, бере активну участь у наукових заходах і мистецьких акціях, міжнародних фестивалях, організації пленерів, виставок, конференцій.

Важливе місце у його діяльності відведено охороні об'єктів культурної спадщини, впровадженню нових екскурсійно-туристичних маршрутів, поповненню музейної колекції, яка нараховує нині понад тридцять тисяч унікальних пам'яток, окрасою яких є меморіальні речі та офорти Тараса Шевченка, рідкісні видання його творів, високохудожні твори українських та зарубіжних митців, шедеври народної художньої творчості, цінні архівні документи, фото- і кіноматеріали, аудіо- та відеозаписи знаменитих бандуристів і кобзарів [7]. Колектив Заповідника працює над вирішенням

масштабних завдань, передбачених Генеральним планом розвитку Заповідника, розширенням території, створенням сучасної туристичної інфраструктури, реалізацією видавничих програм, побудовою сучасної музейної експозиції.

У музеї Т.Г. Шевченка на Тарасовій горі було проведено Четверті Міжнародні Шевченківські читання «Доля Тараса Шевченка на засланні», присвячені 165-річчю від часу переведення Т.Г. Шевченка на службу в Новопетровське укріплення. У роботі читань зголосилися взяти участь 55 науковців з України (Канів, Черкаси, Київ, Переяслав-Хмельницький, Суми, Миколаїв, Рівне, Дрогобич, Харків, Бережани, Львів), Казахстану (Астана, Форт Шевченка, Алмати). Прибуло близько 30-ти доповідачів, що свідчить про неугасимий інтерес науковців та пересічних українців із-за кордону до творчості Т.Г.Шевченка [63].

Пам'ятники Тарасу Шевченку, які були і є символами українства, приурочені не лише до батьківщини митця. Одним із кращих зразків монументальної Шевченкіани у світі та найкращим пам'ятником Т. Шевченку в Україні вважається пам'ятник, встановлений у Харкові в 1935 році [дод. 11]. Автори пам'ятника – скульптор Матвій Манізер і архітектор Йосип Лангбард. Він є одним із символів міста і водночас – яскравим зразком скульптури соцреалізму. У Харкові також в садибі Алчевських у 1881 році було встановлено перший пам'ятник Шевченку (його погруддя) в Україні.

Цікавим також є пам'ятник у Чернігові [дод. 12] (1992, автор – Андрій Чепелик (народний художник України (1992), лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка (2000). Шевченко тут – молодий та статний фронт, яким він і був, навчаючись у Петербурзькій Академії мистецтв. Найбільше пам'ятників встановлено на Івано-Франківщині, за нею йдуть Львівська (193), Тернопільська (165) та Черкаська (102) області. Тарас Шевченко ніколи не бував на Прикарпатті, але на Івано-Франківщині йому встановлено понад 211 пам'ятників — з них до 1939 року було встановлено 18, а у 2014 році, на відзначення 200-літнього ювілею – дев'ять.

Отже, в Україні і світі об'єкти, пов'язані із іменем Шевченка є пам'ятками культури державного значення, що можуть бути включені в туристичні маршрути як іміджеві бренди. За визначенням невтомого дослідника життя та творчості безсмертного Кобзаря, професора Вінницького державного педуніверситету Бориса Хоменка, своїм духовним зором поет обіймав усю Україну, об'їздив і обходив як співробітник Археографічної комісії Київщину, Черкащину, Запоріжжя, Чернігівщину, Полтавщину.

В усіх цих місцях сьогодні встановлені пам'ятники чи пам'ятні дошки. Але слабкість організації, в деяких випадках неосвіченість гідів, відсутність належної інфраструктури призводять до зменшення чисельності іноземних і вітчизняних туристів, що бажають відвідати культурні ландшафти України та познайомитися із пам'ятними місцями, пов'язаними із Т.Г.Шевченком.

Культурний туризм виступає одним із засобів інформування громадян про інші регіони України та про інші країни. Культурний туризм включає відвідання історичних, культурних або географічних визначних місць України. Основна мета таких мандрівок – ознайомлення з пам'ятками історії, архітектури, мистецтва; природними та етнічними особливостями; сучасним життям народу і т.п.

Туризм відіграє важливу роль в осмисленні власної ідентичності, у відродженні локальних традицій. Для молоді особливо важливим є усвідомлення історико-культурного значення здобутків власної країни, гордості за неї. Основною умовою розвитку культурного туризму є історичний та культурний потенціал країни, рівень забезпечення доступу до нього, а також побутові умови проживання туристів. У число об'єктів культурного туризму входять як історико-культурна спадщина (історичні території, архітектурні споруди і комплекси, зони археологічних розкопок, музеї, народні промисли, обряди, виступи фольклорних колективів), так і сучасна культура (виставки, фестивалі, особливості життя населення: кухня, костюми).

За кордоном велику увагу приділяють збереженню культурної спадщини і організації культурного туризму. Міжнародна рада з питань пам'яток і визначних місць (ICOMOS), Панєвропейська федерація культурної спадщини (Europa Nostra) координують зусилля країн з проблем використання пам'яток історії і культури в туризмі в Європі та світі в цілому, що сприяє соціокультурному та економічному розвитку країн та регіонів, розвиває міжкультурний діалог [105].

Звернення до наукових засад культурного туризму створює базу для змін на краще. Також слід відзначити, що нині в законодавстві не враховуються завдання, пов'язані з ефективним використанням історичного й культурного потенціалу країни для поліпшення якості національного туристичного продукту [10].

Для вирішення цих проблем, на нашу думку також слід звернути увагу на поняття історико-культурного регіону під час розробки іміджевих брендів та маршрутів за напрямом. Саме утворені культурно-історичними об'єктами простори певною мірою визначають локалізацію рекреаційних потоків і напрями екскурсійних маршрутів.

Створення іміджевих брендів має ґрунтуватися на: збереженні, раціональному використанні найвизначніших пам'яток історико-культурної спадщини, залученні їх до туристичної інфраструктури; розробці археологічних та історичних туристичних маршрутів; оновленні й доповненні експозицій, розвиткові виставкової діяльності музеїв; створенні розвинутої історико-туристичної інфраструктури для поліпшення інформаційної та експозиційної значущості історичних об'єктів; збереженні й охороні пам'яток, вжитті заходів щодо запобігання порушенням установлених режимів їх використання.

3.2. Постать Т.Г. Шевченко у викликах сьогодення

Інформаційна революція, змінивши традиційну розстановку сил у суспільстві, змусила заговорити про єдине світове інформаційне співтовариство - суспільство, в якому, на перший погляд, начебто немає місця етнокультурним особливостям націй і національним традиціям, про нову цивілізацію без національних кордонів. І ніби на противагу народжуваній новій культурній реальності з другої половини ХХ століття в американській, а потім і в європейській науці було зафіксовано зростання етнічного чинника в суспільних процесах.

Цей феномен навіть отримав назву «етнічне відродження». Етнічні цінності знову стали набувати особливу значимість. Події Майдану та російсько-українська війна тому є прикладом. І саме завдяки сучасним інформаційним технологіям світ нас почув, а образ Шевченка став символом відродження української нації.

Помилково вважати, що культурна глобалізація є тільки поширенням чужої масової культури, насправді, має місце взаємопроникнення і змагання культур. При цьому держави, що мають «слабкі» коріння культурних традицій в силу характеру своєї історії, переживають сучасну кризу суспільної свідомості набагато слабкіше.

Нав'язування ж стандартів чужої культури в тих національних державах, де особливо сильні історико-культурні традиції, призводить до етнокультурного підйому, який рано чи пізно виразиться у посиленні національно забарвлених суспільних ідеологій.

У цьому контексті природним є звернення до тих меморіальних образів, що стали складовою частиною національної пам'яті і однозначно сприймаються різними національними соціокультурними групами. Це ті «константи», навколо яких консолідується нація і ставлення до яких є індикатором відмінностей «своїх» від «чужих».

Саме до таких «констант» належить і меморіальний образ Тараса Шевченка, якого, за словами І. Дзюби, по суті було ототожнено з нацією: «Мало кому із найбільших геніїв судилося стати символом своєї нації і своєї країни. (...) Тарас Шевченко – це Україна» [28]. Образ Т. Шевченка на сьогодні виконує консолідуючу функцію для українського суспільства, він, як зазначає Я. Грицак, «є одним із небагатьох «острівців загальнонаціонального консенсусу» в культурі пам'яті України» [21].

Переломні події, пов'язані з Майданом, символічно збіглися у часі з підготовкою до відзначення 200-річчя з дня народження Кобзаря, хоча, очевидно, активне звернення «майданного» соціуму до образу поета та його творчості пояснюється не лише цим. На переконання відомої сучасної німецької дослідниці Є. Альварт, «Тарас Шевченко – це одна з небагатьох історичних постатей України, яку хоча й сприймають та зображають по-різному, однак майже завжди та у всіх регіонах країни оцінюють як позитивну» [2]. Підставою для такого висновку дослідниці стали, зокрема, результати опитування у рамках проекту «Україні потрібні герої» (вересень 2010 року), згідно з якими Т. Шевченко отримав 97,7 % голосів і став в Україні історичною особистістю, яку оцінюють найбільш позитивно.

Рік Тараса в Україні видався страшним, важким і кривавим. Сотні маленьких і масштабних ідей святкування 200-літнього ювілею українського пророка розбилися об неймовірно жорстку реальність. Україна, продрімавши в аморфності й безідейності 23 роки, прокинулася від болю і відчаю [78]. Але творчість Шевченка завжди сприймалася дуже емоційно, чутливо, жила органічно в етнонаціональному духовному просторі буття українського народу. Саме багато в чому завдяки Шевченкові такі всенародні протестні зрушення, як помаранчева революція та Євромайдан, стали революціями духу.

Присутність Шевченкового духу була осмислена по-новому в революційній поезії Майдану. До Кобзаря звернули свої погляди,

насамперед, поети-учасники й активісти Майдану в столиці та інших містах України.

Американський сенатор Д. Маккейн 15 грудня під час свого виступу на мітингу, що проходив на Майдані Незалежності в Києві на підтримку євроінтеграції України та проти дій силовиків, цитував слова Тараса Шевченка: «Свою Україну любіть, любіть її, ... во время люте, в останню тяжкую минуту за неї Господа моліть». Слова Т. Шевченка з поеми «Кавказ» «Борітеся – поборете, Вам Бог помагає!» стали неофіційним гаслом Майдану. Символічно, що саме цей уривок читав загиблий одним з перших активіст Майдану вірменин Сергій Нігоян для проєкту «Наш Шевченко» (<http://nashshevchenko.in.ua/>) 22 грудня 2013 року, за місяць до своєї смерті. Згодом відео, на якому С. Нігоян читає Шевченка, було викладено в мережу You.Tube і станом на 3 травня 2014 року його переглянули 1 179 199 разів [75].

Твори Тараса Шевченка і вірші, присвячені йому, неодноразово лунали зі сцени Майдану. Особливо зворушено прозвучало виконання всім Майданом пісні «Реве та стогне Дніпр широкий» у вечірні хвилини 18 лютого, коли впритул над Майданом зібралися всі сили режиму, щоб задушити його жорстоким штурмом. Люди вірили, що в небезпечну годину з ними дух Тараса і Господь.

Увесь революційний час на Майдані був присутній мистецький образ Тараса Шевченка, це – і великий портрет Кобзаря на сцені, плакат на КМДА, плакати й наліпки з Шевченком по всій території Майдану й прилеглих до нього вулицях [дод. 1].

Художники створили також приближений до запитів часу художній образ Шевченка з шинами на баррикадах [дод. 2], в обладунках сотника Самооборони, в береті Че Гевари, в образі могутнього супермена і т. п. Також великий портрет Тараса Шевченка був викладений з маленьких фотографій людей і поміщений на згорілому Будинку профспілок [дод. 3] і традиційно – на ялинці Майдану – унікальному експонаті революційної

народної творчості. Портрет Шевченка знаходиться і зверху над фото загиблих героїв Небесної сотні на Майдані. А на Інститутській, на місці найбільшого розстрілу людей кругом прикріплені аркуші з надрукованими віршами Тараса Шевченка. На цьому місці буде стояти каплиця. Також по всіх містах України люди поминали Героїв Небесної Сотні молитвами і віршами Кобзаря [22].

Художник-ілюстратор Андрій Єрмоленко — один із гурту митців, які ще на початку грудня в перші дні Майдану розбили на Хрещатику свій намет «Мистецький барбакан», в одному із своїх інтерв'ю сказав, що досі в обороні нашої нації стояли поети, мертві поети — Стус, Шевченко, Франко, Симоненко. У перші дні протистояння на Грушевського у мене в голові крутилися дві цитати — щиро зізнається художник: «І вражою злою кров'ю волю окропіте» та «Борітеся — поборете!». І потім так склалося — теж містика! — що саме слова «Борітеся — поборете» цитував у короткометражці, знятій на Майдані, і Сергій Нігоян. Я зараз малюю Нігояна. У нас з'явилися герої! Ви подивіться: один із кращих фільмів про Україну зняв вірменин Параджанов. І першим зараз загинув теж вірменин. Коли я дивився це відео з Нігояном, яке зняв Сергій Проскурня, і де він читав поему «Кавказ», мене вразило: я також брав участь у цьому проєкті і також читав уривок з «Кавказу». Ми з ним однієї крові — ми вільні. Він, на відміну від мільйонів сущих в Україні, загинув вільним, а мільйони живуть рабами» [98]. Креативним революціонерам, які з перших днів послуговувалися поетовим словом, аж надто хотілося наблизити до себе не лише Шевченкові вірші, але і його візуалізацію. Почуття та інтелект революціонерів скеровувалися у бік творчості патріотичного та іронічно-саркастичного спрямування.

Майдан об'єднав зусилля багатьох народних й професійних митців і створив новий український фольклор ще не вивчений і не систематизований дослідниками, де синтезувалися різночасові образи, символи, предмети побуту, звичаї. Одним із найбільш улюблених образів майданного фольклору

став знайомий автопортрет Шевченка у смушевій шапці, до якого вуличні художники додали чорну революційну балаклаву.

Погляд Тараса спиняв перехожих і промовляв до них «Вогонь запеклих не пече» [дод. 4]. Так Тарас Григорович став не лише героєм стріт-арту, а й учасником і натхненником Революції Гідності. Біля цього портрету на стіні Центрального поштамту фотографувалися десятки тисяч людей.

Столичний стріт-арт художник, який виступає під псевдонімом #Sociopath (соціопат), на барикадах вулиці Грушевського розмістив триптих «Ікони революції» – півтораметрові зображення Тараса Шевченка, Лесі Українки й Івана Франка в стріт-арт інтерпретації, які мали підтримати волю і дух тих, хто стояв на передовій. Інше велике зображення Тараса Шевченка на тлі барикад на вул. Грушевського з'явилося напередодні 200-річчя як подарунок Кобзарю. Майданівці» Кременчука на чолі з художником Сергієм Бірлевім намалювали величезну графіті на стіні колишньої електростанції [дод. 5]. Над портретом Кобзаря молодь і художник працювали більше п'яти годин, після чого накрили його прапором України, а відкрили 9 березня 2014 року. Малюнок супроводжується цитатою з поеми Тараса Шевченка «Борітеся – поборете!» [94].

В день народження великого сина України на Майдані відбулося велелюдне Шевченківське Віче. Воно розпочалося біля пам'ятника Тараса Шевченка з покладання квітів за участю активістів Майдану, керівників держави, офіційних осіб, представників Церков і релігійних організацій України, дипломатичного корпусу, громадськості, а далі всі урочистості відбувалися на вже тихому, политому сльозами і кров'ю, але все ще революційному Майдані Незалежності в присутності дерев'яної статуї поета. Цю скульптуру Кобзаря митець Володимир Заєць створював протягом трьох років з 200-річної осики. Акція мала ще одну – об'єднуючу функцію. Креативний автор дозволив «вдосконалити» свою скульптуру (під наглядом фахівців) кожному охочому [дод. 6]. Майстерня зі скульптурою була розташована безпосередньо на головній площі Києва – біля сцени Майдану.

Такий об'єднуючий мистецький проєкт дав можливість усім відчутися причетним до великого акту спільнотворення і віддати шану геніальному поету, що пройшов із народом України ще одне важке і трагічне випробування [88].

Весь інтернет- простір облетіло зображення картини, яку художник з Тернопільщини. Олег Шупляк назвав «Борімося – поборемо. Нам Бог помагає!». На ній зображені українці, які повстали проти провладного режиму. Довкола вогонь, шини, барикади та...образ Шевченка, який наче дух часу спрямовує народ у боротьбі за власне майбутнє. Сам художник, пояснюючи свій задум, зазначив: «Справа в тому, що Шевченко, він завжди присутній, а на Майдані і на барикадах – його дух. Це як писав Франко – «Той дух, що тіло рве до бою»» [12].

Подібним чином – крізь особистості сучасних українців – «побачили» Шевченка автори колажу із зображенням Кобзаря, виготовленим з тисяч знімків осіб – живих фотосвідоцтв подій Майдану. Унікальний фотоколаж розміром 3 x 6 м, присвячений 200-річчю Тараса Шевченка, було встановлено у фойє Палацу «Україна», другий – на Майдані Незалежності в Києві.

Образ Шевченка у протестному контексті сприяв осмисленню подій Майдану як української революційної війни за незалежність, опосередковано слугував додатковій легітимізації Майдану в громадській думці, уособлював ототожнення цінностей учасників протестів з ідеями Кобзаря, освічував постать Шевченка, як боротьбу проти правлячого, на той час, режиму як антиукраїнського за своєю суттю.

Шевченковий образ на Майдані – це образ ідеолога, натхненника-пророка, який Шевченко створив у своїй творчості актуальну і сьогодні систему цінностей – свобода, гідність, любов до матері-Батьківщини і її захист. Уся доля Шевченка сплетена з цією системою цінностей і безпосередньо впливає на особливості сучасного сприйняття образу Кобзаря.

Специфіці сприйняття та відтворення образу Тараса Шевченка в соціокультурному середовищі Майдану були присвячені організовані Інститутом біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ) спільно з Українським біографічним товариством Десяті Біографічні читання «Тарас Григорович Шевченко у розумі і серці українців» [27].

У центрі уваги учасників Читань було обговорення проблем: Тарас Шевченко у колі сучасників; образ Шевченка як знамено Національного відродження; Шевченко у долях поколінь української інтелігенції; Шевченко живий і Шевченко «забронзовілий»: рецепція образу Кобзаря; Тарас Шевченко у сучасній українській біографіці — стереотипи і спроби нового прочитання.

Доповідачі зазначали, що дослідженню значення постаті, творчої спадщини та впливу Т. Шевченка на процес становлення української нації приділялась наукова увага вчених різних галузей знань – філологів, істориків, літературознавців, культурологів. Водночас, стрімкі зміни суспільно-політичних реалій сьогодення, обумовлена загостренням необхідності цивілізаційного вибору глибока суспільно-політична криза в Україні, революційні зрушення в суспільній свідомості, проявом чого став феномен Майдану, актуалізують вивчення трансформацій меморіального образу Тараса Шевченка, його адаптації до реалій сьогодення, інтеграції в загальний образ Майдану та специфіки інтерпретації в соціокультурних вимірах останнього.

У виступі завідувача відділу політологічного аналізу СІАЗ НБУВ Тетяни Юрїївни Гранчак було обґрунтовано три різновиди сприйняття та відтворення образу Тараса Шевченка в творчості митців Майдану.

Перший — образ поета, інтегрований у контекст подій на Майдані на рівні соратника-побратима, що уособив ототожнення цінностей учасників протестів з ідеями Кобзаря, сприяв освяченню постаттю Шевченка боротьби

проти режиму Януковича як антиукраїнського за своєю суттю, осмисленню подій Майдану як української революційної війни за незалежність.

Другий — образ ідеолога Майдану, натхненника-пророка, який вибудував у своїй творчості актуальну й нині систему цінностей: свобода, гідність, любов до матері-Батьківщини і її захист, утвердження української ідентичності. Третій образ Шевченка — в діях учасників Майдану, в сукупності вчинків окремих особистостей, об'єднаних єдиним прагненням до перемоги ідеалів національної свободи. Наприкінці виступу Т. Ю. Гранчак наголосила, що весь Майдан як суспільно-політичне і соціокультурне явище став збірним образом Шевченка, його сучасним прочитанням і відродженням [20].

Український Орфей, якого почув і побачив увесь світ завдяки інформаційним технологіям сучасності, поет назавжди пов'язаний із боротьбою за українську самобутність і утвердження української ідентичності, віродився як Фенікс в полум'ї майданівських шин та окопах. І у цьому сенсі революційні настрої та військова хоробрість українців, як суспільно-політичне і соціокультурне явище став збірним образом Шевченка, його сучасним відродженням. В діях учасників Майдану, захисників України у російсько-українській війні, в сукупності героїчних вчинків окремих особистостей, об'єднаних єдиним прагненням до перемоги, національної свободи, вибудувався ще один образ Шевченка як уособлення всього українського народу [дод. 16,17].

Висновок до розділу 3

Розглянувши ресурсний потенціал об'єктів історико-культурної спадщини пов'язаних із життям і творчістю Т.Г.Шевченка, роллю і значення постаті видатного українця під час революційно-воєнних викликів для України, можемо констатувати наступне:

- в Україні і світі сформована і збережена дуже потужна історико-культурна спадщина видатного українця. Об'єкти, пов'язані із іменем Шевченка є пам'ятками культури державного значення включені в туристичні маршрути як іміджеві бренди.
- Культурний туризм виступає одним із засобів інформування громадян про інші регіони України та про інші країни, що включає відвідання історичних, культурних або географічних визначних місць України. Основна мета таких мандрівок – ознайомлення з пам'ятками історії, архітектури, мистецтва; природними та етнічними особливостями; сучасним життям народу і т.п. Збережений історичний та культурний потенціал Т.Г.Шевченка дозволяє популяризувати українську культуру, виховувати молоде покоління, розвивати туристичні потоки;
- особливого значення постать Т.Г.Шевченка набула під час революційно-воєнного періоду України. Постать всесвітньо відомого українця Шевченка відіграє важливу роль і значення в етнічному відродженні. Етнічні цінності знову стали набувати особливу значимість.
- Події Майдану та російсько-українська війна тому є прикладом. І саме завдяки сучасним інформаційним технологіям світ нас почув, а образ Шевченка став символом відродження української нації. У цьому контексті природним є звернення до тих меморіальних образів, що стали складовою частиною національної пам'яті і однозначно сприймаються різними

національними соціокультурними групами. Це ті «константи», навколо яких консолідується нація і ставлення до яких є індикатором відмінностей «своїх» від «чужих».

ВИСНОВКИ

Дослідивши інтеграцію творчості Т.Г.Шевченка в світовий культурний простір через призму концептуальних засад міжнародного культурного співробітництва, його теоретико-практичного розуміння змісту міжкультурного співробітництва, визначення ролі міжнародних організацій у зовнішньокультурних відносинах, ми можемо констатувати про наступне:

1. Міжнародне співробітництво як актуальна технологія набуває сьогодні все більшої популярності в сучасних культурних установах, використовуючись в інтеграції з іншими - як традиційними, так і інноваційними технологіями. Україна визнається міжнародними організаціями як гідний партнер в області культурної співпраці. В даний момент в державі існує значний досвід в розвитку культурної сфери за участю закордонних організацій, а також діяльності українських творчих колективів та окремих митців за рубежом. Виходячи з цього, слід вважати, що в Україні створені достатні умови для подальшого поглиблення співробітництва в області культури та активізації впливу українського мистецтва в інших країнах.
2. Використовуючи такий специфічний інструмент досягнення політичних цілей, як культурна дипломатія, держава може підвищити не лише ефективність зовнішньої політики, а й престиж власної країни, уряду, політики як у міжнародному політичному середовищі, так на міжнародній культурній арені. Активна участь України, українського культурного бренду у міжнародній діяльності дозволяє зміцнити міжнародний авторитет держави, продемонструвати відкритість суспільства та його демократичні цінності, вплинути на формування багатополюсної системи міжнародних відносин, зовнішньокультурних зокрема. Інтеграція української культури у світовий простір цілком залежна від дієвої міжнародної діяльності, де використовуються різноманітні канали. Одним з дієвих є канали

ЮНЕСКО, які використовуються для популяризації серед світового співтовариства української науки, культури та освіти. Саме за сприянням з боку ЮНЕСКО в Україні було видано ряд книг, альбомів, матеріалів та публікацій, проведено цілу низку конференцій та досліджень присвячених історико-культурній спадщині Т.Г Шевченка.

3. У контексті міжкультурного співробітництва ЮНЕСКО відіграє важливу роль у формуванні політики культури миру та культурної взаємодії, є рушійною силою міжкультурного співробітництва на засадах концепції культурної толерантності. Політична місія організації зумовлюється її можливостями сприяти багатосторонньому діалогу між цивілізаціями, а ступінь політичного впливу ЮНЕСКО – здатністю відобразити і врахувати розмаїття соціально-культурних, моральних та світоглядних традицій міжнародної спільноти, виступати універсальним міжнародним інтелектуальним центром формування ідеології глобального суспільства.
4. Серед позитивних тенденцій, в культурному секторі України є помітне зростання громадських ініціатив та збільшення кількості інноваційних культурних проєктів. Не останню роль у цьому процесі відіграють запроваджені міжнародними організаціями, в першу чергу Європейськими інституціями, програми, які мають на меті підвищити рівень демократії в країні та розвинути місцеве самоврядування. При цьому культурі та міжкультурному діалогу відводиться важливе місце у цьому процесі. Поява нових недержавних організацій, що впроваджують нові культурні продукти та послуги, сприяє загальному розвитку даного сектору та його демократизації.
5. Імідж України у світі, її міжнародне становище та зв'язки напряду пов'язані з розумінням і раціональним використанням потенціалу культури. Важливу роль відіграє позиціонування України в Європейському Союзі як промоутора культурного розвитку, ініціатора та учасника міжнародних культурних проєктів, що впливають на

соціально-економічні показники та сприяють консолідації суспільства. Внаслідок Революції Гідності культура отримала визнання як важливий консолідуючий та безпековий чинник саме завдяки громадянському суспільству, представники якого висунули до держави категоричні вимоги щодо реформування культурної політики. Оригінальність концептуальних підходів, покладених у реалізацію ювілейних Шевченківських проєктів, полягає у пошуку нового погляду крізь його постать і вплив на весь подальший історичний, культурний, національний, державницький поступ України, на людські долі знаних і менш відомих представників різних поколінь, на формування їхніх патріотичних переконань, громадянської свідомості й активності, самого способу мислення та дії.

6. Т.Г Шевченко став центральною постаттю нашої національної історії, національної ідеї. Кожне покоління в Україні чи на еміграції завжди згадувало та говорило про Шевченка, виходячи з гострих проблем свого часу. Кожне витворило свій образ Шевченка, спираючись на те розуміння, яке було визначене часом. Дуже важливо в період нинішніх тяжких випробувань по-новому осмислити значення цих українських цінностей, їх провідників, шляхів передачі естафети від покоління до покоління через Шевченківський образ, його слово, через розум, через волю, через серця наших співвітчизників. Творча спадщина поета спонукала і спонукає до вшанування його пам'яті, посилення уваги до національно-громадських проблем, що особливо проявилися в умовах незалежності України. Тарас Григорович зробив велетенський внесок у пробудження і формування національної свідомості українського народу, у розвиток української та світової культури. Ідеї, думки, вся творчість Шевченкового генія стала тим живим феноменом, що далі розвивається вже в свідомості українського суспільства. Тому цінними є установи, що зберігають та охороняють пам'ятки пов'язані з життям та творчістю Т. Г. Шевченка. Літературна Шевченкіана має величезне

історико-культурне значення не тільки для України, а й світу. Твори Т.Г. Шевченка перекладають на інші мови, щоб наш геній став доступним для багатьох країн світу. Особливого значення набувають різноманітні форми взаємообміну між різними країнами, де ключовим є творчість Т.Г.Шевченка.

7. В Україні ініційовано значна кількість проєктних ініціативи пов'язані з творчістю Т.Г. Шевченка, більшість яких має потужне культуротворче міжнародне значення. Творчість Т.Г.Шевченка виступає не тільки як визначальне історико-культурне надбання української культури, а як впізнаваний у всьому світі неповторний український бренд. Міністерство культури та інформаційної політики України фінансує чимало міжнародних мистецьких фестивалів та конкурсів, що відбуваються в Україні щороку. Деякі з них вже визнані міжнародною мистецькою спільнотою як престижні. Міжнародні контакти української культури розвиваються досить інтенсивно, однак цьому розвитку поки що бракує системного підходу, а державна підтримка міжнародного культурного співробітництва має бути більш вагомим фінансово та різноманітнішою в плані механізмів та форм. Тому головні цілі міжнародного культурного співробітництва України можна сформулювати таким чином: інтеграція української національної культури до світового культурного простору; формування привабливого міжнародного іміджу України засобами української культури та культурної спадщини; використання активних міжкультурних контактів задля зміцнення позиції України на міжнародній арені; зміцнення культурних та міжлюдських зв'язків з українською діаспорою по всьому світі; просування українського культурного продукту на міжнародний культурний ринок.
8. В Україні і світі сформована і збережена дуже потужна історико-культурна спадщина видатного українця. Об'єкти, пов'язані із іменем Шевченка є пам'ятками культури державного значення включені в

туристичні маршрути як іміджеві бренди. Культурний туризм виступає одним із засобів інформування громадян про інші регіони України та про інші країни, що включає відвідання історичних, культурних або географічних визначних місць України. Основна мета таких мандрівок – ознайомлення з пам'ятками історії, архітектури, мистецтва; природними та етнічними особливостями; сучасним життям народу і т.п. Збережений історичний та культурний потенціал Т.Г.Шевченка дозволяє популяризувати українську культуру, виховувати молоде покоління, розвивати туристичні потоки. Особливого значення постать Т.Г.Шевченка набула під час революційно-воєнного періоду України. Постать всесвітньо відомого українця Шевченка відіграє важливу роль і значення в етнічному відродженні. Етнічні цінності знову стали набувати особливу значимість. Події Майдану та російсько-українська війна тому є прикладом. І саме завдяки сучасним інформаційним технологіям світ нас почув, а образ Шевченка став символом відродження української нації. У цьому контексті природним є звернення до тих меморіальних образів, що стали складовою частиною національної пам'яті і однозначно сприймаються різними національними соціокультурними групами. Це ті «константи», навколо яких консолідується нація і ставлення до яких є індикатором відмінностей «своїх» від «чужих».

9. Доведено ключову роль та значний вплив концептуальних основ культурної політики ЮНЕСКО, Ради Європи у формуванні державної політики у сфері культури на міжнародному та державному рівнях у країнах Європи. Суть концепції багаторівневого (мережевого) управління в межах ЄС полягає у наявності різних рівнів інтеграційних зв'язків та взаємозалежностей розвитку, які передбачають співпрацю у сфері культури на офіційному (неофіційному рівнях) з міжнародними, наднаціональними, національними, регіональними та місцевими інституціями. Важливим

для України повинен стати досвід європейських держав (Великобританії, ФРН, Франції) стосовно створення національних культурних інституцій за кордоном, завданням яких є популяризація національної культури у світі та творчості Т.Г. Шевченка, зокрема.

10. Аналіз головних ідей творчості Шевченка показує, що соціальний та оптимістичний заряд та пафос соціальної справедливості, який міститься в його поезії, є саме тим, що потрібно сучасному українському суспільству, яке відчуває великий дефіцит оптимістичних прогнозів розвитку соціуму. Але не лише соціальний пафос притаманний для поглядів Шевченка. В його літературних творах закладено могутній етичний імпульс перетворення суспільства, який має конкретно-практичне значення для всього сучасного світу.

Список використаних джерел:

1. Алексєєв Ю., Кравченко Н. Пам'ятки історії і культури в сучасному суспільстві : проблеми охорони, збереження, вивчення і використання // Теоретичні проблеми вітчизняної історії, історіографії та джерелознавства. Київ : Конкорд, 1993. С. 97–141.
2. Альварт Є. Тарас Шевченко у культурі пам'яті та політиці історії сучасної України. URL: <http://www.historians.in.ua/index.php/istoriya-i-pamyat-vazhki-pitannya/240-yenni-alvart-taras-shevchenko-u-kulturi-pamiati-ta-politytsi-istorii-suchasnoi-ukrainy> (дата звернення: 17.10.2022).
3. Анісов В., Серєда Є. Літопис життя і творчості Т. Г. Шевченка. Київ: Дніпро, 1976. 507 с.
4. Бакан С. Електронна колекція “Тарас Шевченко” // Бібліотечна планета. 2014. № 1. С. 11–12. URL: <http://library.kharkov.ua/libdruk/LibKh-00000000154.pdf> (дата звернення: 27.09.2022).
5. Барка В. Правда Кобзаря / післямова Я. Поліщука. Рівне, 2002. 321 с.
6. Бас В. В. Шевченків Край : фотопутівник. Київ : Мистецтво, 1989. 255 с.
7. Безуглий В., Давиденко В., Бакалова Н. “Золота підкова” : Черкащина має всі шанси стати областю туристичною // Нова доба. 2005. С. 4 – 5.
8. Бібліородзинки 365. URL: http://bibliorod-zynki365.com.ua/d_2_2014 (дата звернення: 17.10.2022).
9. Білецький О. Зібрання праць : у 5 т. Київ, 1965. Т. 2. С. 261. Відділ рукописів Інституту літератури. Ф. № 162, № 1051а, «Білецький О. Место украинской литературы среди других литератур славянства, начерк статті Українська література серед інших слов'янських літератур», 1958.

- 10.Божко Л. Д. Культурний туризм як важливий чинник соціально-культурного розвитку регіонів України // *Культура України*. 2011. Вип. 32.
- 11.Божко С. Пам'ятник Кобзарю «будували» п'ять президентів США // *Україна і світ сьогодні*. 2005. № 19. С. 14. 20–26 (травня).
- 12.Борімося – поборемо. Нам Бог помагає! // *Крокус* (Крок у світ культури Тернопілля). Блог відділу інформації Тернопільської ОУНБ. 2014. 24.03. URL : <http://informtounb.blogspot.com/> (дата звернення: 23.09.2022).
- 13.Брижицька С. Стан могили Тараса Шевченка та його музею на Чернечій горі у роки становлення радянської влади (за матеріалами книги вражень 1920-х рр.) // *Музейна справа та музейна політика в Україні ХХ ст. : зб. наук. пр. за ред. д-ра мист. М. Селівачова*. Київ : Златограф, 2004. С. 41–47.
- 14.Бучковська О. Ю. Розвиток міжкультурного співробітництва в умовах глобалізаційних перетворень. URL : https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/nauk_vid/rio_old_2017/ku/kultura47/12.pdf (дата звернення: 23.09.2022).
- 15.Видання творів Тараса Шевченка у фондах Шевченківського національного заповідника : каталог / упоряд. О. О. Солопченко, Л. Г. Сіленко. Київ : Криниця, 2004. 345 с.
- 16.Відзначення сторіччя з дня смерті та 150-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка. Київ : Наукова думка, 1967. 115 с.
- 17.Віртуальний музей. URL: <http://elau.org/post.php?id=176> (дата звернення: 23.09.2022).
- 18.В Румунії вшановано Т. Шевченка // *Канадійський фермер*. 1961. Серпень. С. 3–21

19. Гарна новина для тих, хто заплутався в нових культурних організаціях України. URL : <https://biggggidea.com/practices/1469/> (дата звернення: 23.09.2022).
20. Гранчак Т. Ю. Тарас Шевченко у соціокультурних вимірах Майдану // Українська біографістика. 2014. Вип. 11. С. 233-246. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ubi_2014_11_18 (дата звернення: 23.09.2022).
21. Грицак Я. Пам'ять // Життя, смерть і інші неприємності. Київ : Грані-Т, 2008. 232 с.
22. Громада – часопис Товариства української культури Угорщини. URL : http://www.hromada.hu/2014/nov_125/poezija/sevcs_majdan.html (дата звернення: 20.10.2022).
23. 200-ліття Шевченка флешмобом відзначили 23 країни світу. URL : <http://vidia.org/2014/21477> (дата звернення: 15.10.2022).
24. Декларація принципів толерантності: Схвал. Генер. конференцією ЮНЕСКО на її 28 сесії в Парижі 16.11.95 р. // Людина і влада. 1999. № 2–3. С. 174–176.
25. Дем'янюк О. Гуманітарними засобами. ЮНЕСКО – магістраль з двостороннім рухом. // Політика і час. 2001. № 11. С. 70–77.
26. Департамент культури і туризму харківської обласної державної адміністрації. URL : http://www.4uth.gov.ua/contests/two_countries_the_two_poets.html (дата звернення: 03.09.2022).
27. Десяті біографічні читання URL : <http://www.nbuv.gov.ua/node/1984> (дата звернення: 03.09.2022).
28. Дзюба І. Шевченко і Петефі // З криниці літ у трьох томах. Київ, 2006. Т. 2. 976 с.
29. Дудник О. Монументальна Шевченкіана // Творча спадщина Тараса Шевченка як чинник національно-патріотичного виховання майбутніх учителів мистецьких дисциплін : матер. Всеукр. наук.-практ.

- конференції (м.Умань, 28 березня 2014 р.). Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. 138 с.
- 30.Електронна бібліотека «Культура України. URL : <http://elib.nplu.org/collection.html?id=78> (дата звернення: 19.09.2022).
- 31.Електронні архіви України. // ЕЛАУ. URL : <http://elau.org/post.php?id=176> (дата звернення: 15.10.2022).
- 32.Євтух В. Б. Українська діаспора: шляхи формування та сучасні процеси // Український географічний журнал. 1993. № 1. С.53–57.
- 33.Єнджеєвич Є. Українські ночі або Родовід генія : біогр. роман про Шевченка / пер. з пол. Є. Рослицького. Рівне, 2012. 660 с.
- 34.Зайцев П. І. Життя Тараса Шевченка. Київ : Обереги, 2004. 480 с.
- 35.«Заповіт» («Як умру, то поховайте») вірш Шевченка, написаний 25.12.1845 р. в Переяславі // Ротач П. П. Полтавська Шевченкіана : спроба обл.. (крайової) Шевченківської енциклопедії : у 2 т. Полтава, 2005. Т. 1: А–К. С. 271–272.
- 36.«Заповіту» безсмертного спів»: до 170-річчя написання твору та 165-річчя від дня народження Г. П. Гладкого, автора музики до «Заповіту» Т. Г. Шевченка : біобібліографічна пам'ятка / упоряд. Н. М. Требіна; Полтавська обласна бібліотека для юнацтва ім. О. Гончара. Полтава, 2014. 14 с.
- 37.За толерантність: Документ ЮНЕСКО // Краєзнавство. Географія. Туризм. 1998. № 25–28. С. 3.
- 38.Здіорук С. І. Культурна політика України: національна модель у європейському контексті : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2012. 64 с.
- 39.Земляки не залишаються осторонь // Урядовий кур'єр. 2014. 29 серп.
- 40.Ігнатов В. О., Шкільняк В. М. Українська діаспора: проблеми і перспективи // Філософ. і соціол. думка. 1991. № 10. С.8–17.

41. Історія літератури в авторах і текстах: 11-лекційний курс. URL: <http://www.culturalproject.org/courses/istoriya-literaturi-v-avtorakh-i-tekstakh/#.VmvrvMbj5gg> (дата звернення: 19.09.2022).
42. Іщенко М. Є. Спалився за Україну. Київ : Вид. центр “Просвіта”, 2004. 128 с.
43. Канів через плин століть : путівник / упор. Т. М. Мацієвська. Черкаси : Брама – Україна, 2006. 120 с.
44. Карлова В. Державна політика у сфері культури: проблеми та напрямки здійснення в сучасних умовах : зб. наук праць / гол. ред. В. В. Лях. Київ : Український центр духовної культури, 2004. Вип. 39. 256 с.
45. Клименко Т. До історії виникнення туризму на Черкащині // Студії з архівної справи та документації. – 2008. URL : [http // webmaster@archives.gov.ua](http://webmaster@archives.gov.ua) (дата звернення: 20.09.2022).
46. Кобзар : факс. вид. безцензур. пр. 1840 р. / Т. Г. Шевченко ; післямова В. Бородіна, П. Лобаса. Рівне : Рівнен. ООТ Просвіта, 2000. 292 с.
47. Ковальчук А. Сакральне послання від Тараса // Українське слово. 2014. 15-21 січ. С. 13.
48. Концепція Державної цільової програми «Шевченківський дім». URL : <http://document.ua/pro-shvalennja-konceptsiyi-derzhavnoyi-cilovoyi-programi-shev-doc170590.html> (дата звернення: 23.09.2022).
49. Копієвська О. Р. Культурний капітал як компонента сучасної держави // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. Київ : Міленіум, 2016. № 1. С. 17–21.
50. Костенко О. З місією інтелектуального співробітництва: [ЮНЕСКО і Україна] // Політика і час. 1994. № 12. С. 58–63.
51. Курелла А. Нехай же поява німецького «Кобзаря» допоможе зміцнити дружбу двох наших народів // Літературна Україна. 2014. 29 черв. С. 2.
52. Кучерук О. Пам’ятники Шевченка на земній кулі: від Мангишлаку до Вашингтона // Черкаський край – земля Богдана і Тараса. Культурологічний збірник. Київ : Українські Пропілеї, 2002. С. 67–80.

53. Кучмій О. П. Міжкультурне співробітництво як чинник зовнішньої та внутрішньої політики в умовах державотворчих зрушень: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.03 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2006. 20 с.
54. Кучмій О.П. Міжкультурне співробітництво як чинник зовнішньої та внутрішньої політики в умовах державотворчих зрушень. – Рукопис. дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.03 – політична культура та ідеологія. – Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ, 2006.
55. Лазебник С. Монументальний посол України. Більш як у 30 зарубіжних державах встановлено пам'ятники Тарасові Шевченку // Україна Молода. № 43. С. 2
56. Лівий берег. URL : <http://litakcent.com/2015/07/17/ukrajinski-kulturni-proekty-zmozhut-otrymaty-dostup-do-15-mlrd-jevro/> (дата звернення: 23.09.2022).
57. Лубківський Р . Щоб перекладати Шевченка польською мовою, треба мислити по-польськи // Урядовий кур'єр. URL: <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/roman-lubkivskij-shob-perekladati-shevchenka-polsk/> (дата звернення: 19.09.2022).
58. Макаренко Є. А. Європейські комунікації: монографія. Київ : Центр вільної преси, 2006. 536 с.
59. Макарчук С. Трансформація національних духовних цінностей України в умовах державної незалежності // Історія України. 2001. № 9. С. 1–4.
60. Медіа-портал «Культура». URL : <http://CultUA.media> (дата звернення: 23.09.2022).
61. Мельник В. Музей Шевченкового «Заповіту» // Пам'ять століть. 2008. № 1–2. С. 214–219.

62. Міжнародний проєкт CHOICE. URL : www.kultura.org.ua/?p=1038 (дата звернення: 20.10.2022).
63. Міжнародні Шевченківські читання на Тарасовій Горі. URL : <http://shevchenko-museum.com.ua/default/blog/view/408/blog/1/CHetverti-Mizhnarodni-SHevchenkivski-chitannya-na-Tarasoviy-gori> (дата звернення: 20.10.2022).
64. Музей Івана Гончара. URL : <http://honchar.org.ua/p/u-kyjevi-projde-nich-muzejiv> (дата звернення: 13.10.2022).
65. Національний музей Тараса Шевченка. URL : <http://museumshevchenko.org.ua/post.php?id=750>. (дата звернення: 14.10.2022).
66. Національний звіт Українського центру культурних досліджень «Про культурну політику в Україні». URL : http://5ka.at.ua/load/kultura/mizhnarodne_kulturne_spivrobotnictvo_referat/29-1-0-23993 (дата звернення: 21.09.2022).
67. Ніколаєва Т. Архів української діаспори: від мрії до реальності. URL : <http://uaculture.com/uk/publications> (дата звернення: 23.09.2022).
68. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. URL : <http://www.niss.gov.ua/articles/764/> (дата звернення: 15.09.2022).
69. Офіційний сайт Шевченківського національного заповідника в м. Канів (могила Т.Г.Шевченка). URL : www.shevchenkomuseum.com.ua (дата звернення: 17.10.2022).
70. Охорона культурної спадщини в Україні: зб. нормат. докум. Київ: ХІК, 2003. 112с.
71. Петриченко К. В. Вшанування пам'яті Т. Г. Шевченка українцями діаспори (за документами ЦДАЗУ). Українська біографістика = Biographistica ukrainica. Київ, 2014. Вип. 11. С. 296–313.
72. Проєкт «Наш Шевченко». URL : <http://nashshevchenko.in.ua> (дата звернення: 13.10.2022).

- 73.Проект «Пересувні виставки мистецьких творів на шевченківську тематику». URL : <http://www.ukrainianworldcongress.org/index.php/id/642/lang/ua> (дата звернення: 12.10.2022).
- 74.Проект «Пізнаємо Шевченка разом!». URL : <http://miok.lviv.ua/index.php?option=com> (дата звернення: 6.09.2022).
- 75.Проскурня С. Сергій Нігоян. Наш Шевченко. 2014. 22.01. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=CyFqqstK7e0> (дата звернення: 17.09.2022).
- 76.V Всеукраїнська конференція учнів ПАШ ЮНЕСКО України. URL : <http://domly.dp.ua/konf.htm#16> (дата звернення: 15.10.2022).
- 77.Ратушний М., Чечель Л. Головне – зберегти Україну через збереження національної ідентичності українців // Культура і життя. 2014. С. 7.
- 78.Рудницька А. Рік Тараса в Україні видався страшним і кривавим // Президент мистецької агенції «Територія А». URL : <http://aspen.org.ua/uk/golovna/blog/item/232-obraz-shevchenka-u-folklornomu-tekstotvorenni-maidanu> (дата звернення: 23.09.2022).
- 79.Сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/node/1984> (дата звернення: 25.09.2022).
- 80.Сайт телеканалу 1+1. URL : <http://www.1plus1.ua/novyny/shevchenkomaniya-v-misteckomu-arsenali-zibrala-ponad-5-vidviduvachiv-339094.html> (дата звернення: 25.09.2022).
- 81.Сайт українців світу «Стожари». URL : <http://svitua.org/index.php/novunu/svit/item/1142-ukrainska-diaspora-do-200-richchia-vid-dnia-narodzhennia-tarasa-shevchenka> (дата звернення: 18.10.2022).
- 82.Святовец В. Переяславські заповіти Т. Шевченка // Дивослово. 2007. № 3. С. 53–57.

- 83.Семенюк М. Скульптурна шевченкіана : кн. 1. Київ : Темпора, 2007. 68с.
- 84.Сінельнікова В. „Землякам моїм в Україні і не в Україні... ” // Культура і життя. 2014. 18 квіт. С. 8.
- 85.Спільна ідентичність громадян України: підґрунтя, виклики, шляхи формування // Національна безпека і оборона. 2007. № 9 (93). С. 15–27.
- 86.Тарас Шевченко – Повне видання творів I–XIV томів. Видавництво Миколи Денисюка, Чікаго, 1959–1963 // ОВІД, ч. 4 (143), 1967 р., С. 35.
- 87.Тарахан–Береза З. Тарас Шевченко, Святиня і сучасна Україна. Київ : Просвіта, 2001. 20 с.
- 88.Тимошенко Д. Шевченко своїми руками: на Майдані Незалежності скульптуру Кобзаря // Gazeta.ua. 2014. 9.03. URL: http://gazeta.ua/ru/articles/culture/_sevchenko-svoimi-rukami-na-majdane-nezavisimosti-skulpturu-kobzarya-vytesyvayut-vse-zhelayuschie/546277 (дата звернення: 05.10.2022).
- 89.Українська культура: проблеми і перспективи: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. Року культури в Україні, 28 жовтня 2003р. Харків : ХДНБ, 2004. 89 с.
- 90.Українська правда. життя. URL : <http://life.pravda.com.ua/culture/2015/12/9/204578/> (дата звернення: 15.09.2022).
- 91.Український центр культурних досліджень. URL : http://uckd.org/index.php?option=com_content&task=view&id=35&lang=uk (дата звернення: 16.09.2022).
- 92.Филипович О. Шевченківська виставка в столиці Міннесоти // Соловей О. Шевченківські доповіді. Київ : Задруга, 2000. С. 58–59.

93. Харківська обласна універсальна наукова бібліотека. URL : <http://library.kharkov.ua/libdruk/LibKh-00000000154.pdf> (дата звернення: 23.09.2022).
94. Черногор І. В Кременчуці з'явилося графіті з портретом Кобзаря // Околиці Кременчуга. 2014. 10.03. URL : <http://okrain.net.ua/news/read/V-Kremenchuge-pojavilos-graffiti-s-portretom-Kobzarja.html> (дата звернення: 13.09.2022).
95. Черномаз В. Шевченківські свята на Далекому Сході. Хабаровськ-Владивосток : Екумена, 2009. 96 с.
96. Шабліовський Є. С. Патріотичні ідеї в творчості Т. Г. Шевченка. Київ, 1961. 91 с.
97. Шагінян М. Тарас Шевченко : монографія : 200-літтю Тараса Шевченка присвяч. / Рівнен. міськ. об-ня т-ва «Просвіта» ім. Т. Шевченка ; пер. з рос. мови В. Іванисенка. Рівне : ДМ, 2013. 262 с.
98. Шевченко на Майдані. Гуцули і Гуцульщина // Літературно-мистецький і громадсько-суспільний часопис. URL : <http://gig.if.ua/1067/> (дата звернення: 03.10.2022).
99. Шевченко Т. Кобзар : з поясненнями і прим. В. Сімовича. Рівне : Просвіта, 1998. 430 с.
100. Шевченко /MANIA. URL : http://kiev.glo.ua/cultura_novosti/vistavka-shevchenkomaniya-v-misteckomu-arsenali.html (дата звернення: 13.10.2022).
101. Internatoinal Project Management Asociacionu APM Group. URL: <http://www.pmpractise.ru> (дата звернення: 23.10.2022).
102. Копієвська О. The transformation of subjectivity in the cultural practices of Ukraine // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. Київ : Міленіум, 2017. № 1. С. 34–38

103. Price water house Coopers. URL : <https://www.pwc.com> (дата звернення: 23.09.2022).
104. Project Management Institute (USA). URL: <http://www.pmi.org> (дата звернення: 23.09.2022).
105. Study of the Economy of Culture in Europe. URL: http://ec.europa.eu/culture/eac/sources_info/studies/studies_en.html (дата звернення: 23.09.2022).

ДОДАТКИ

Додаток 1. Плакат Тараса Шевченка на Євромайдані. Електронний ресурс.

Режим доступу: <http://mskod.com/yevromaydan-v-grafiti>.

Додаток 2. «Художній образ Шевченка з шинами на барикадах». Електронний ресурс.

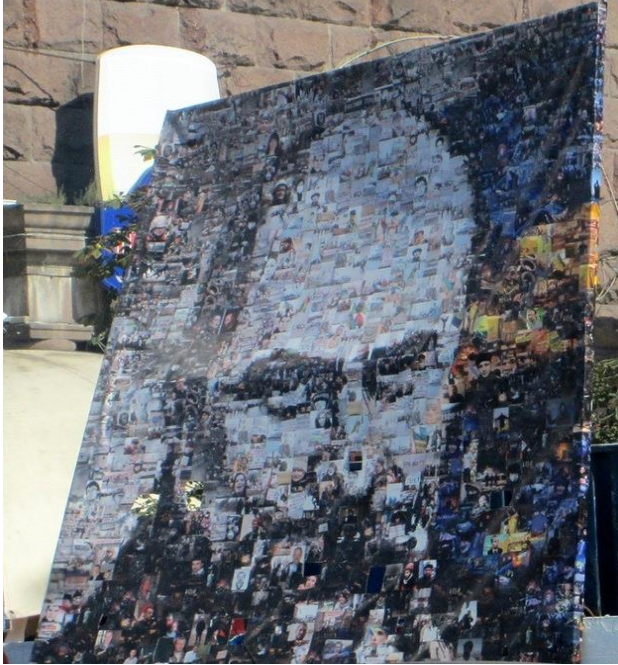
Режим доступу: <http://burega.com.ua/spravzhnij-talant>.

Додаток 3. Великий портрет Шевченка викладений з маленьких фотографій людей, який було поміщено за згорілому Будинку профспілок.

Електронний ресурс. Режим доступу:

http://ru.golos.ua/suspilstvo/14_03_09_portret_tarasa_shevchenko_izgotovili_iz_fotografiy_maydana.

Додаток 4. Плакат Тараса Шевченка «Вогонь запеклих не пече».

Електронний ресурс. Режим доступу: <http://artes-almanac.in.ua/art/articles/shevchenko.html>.

Додаток 5. Майданівці Кременчука на чолі з художником Сергієм Брілевим намалювали величезну графіті на стіні колишньої електростанції. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://poltava.to/news/26985/>.

Додаток 6. Скульптура Кобзаря з 200-річної осики, Володимир Заєць, автор скульптури, дозволив досконалити свою скульптуру всім охочим. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://gordonua.com/specprojects/taras-shevchenko.html>.

Додаток 7. Національний музей Тараса Шевченка за проєктом Кричевського.
Електронний ресурс. Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/society/2010/08/2/56262/>.

Додаток 8. Національний музей Тараса Шевченка в Каневі за проєктом Скорик. Фоє музею. Електронний ресурс. Режим доступу:
<http://www.segodnya.ua/ukraine/v-kaneve-%E2%80%93-ckandal-iz-za-muzeja-shevchenko.html>.

Додаток 9. За задумом Лариси Скорик стіни в музеї повинні бути сірими, а вікна в фойє закриті темно-сірими завісами та репродукціями. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/society/2010/08/2/56262/>.

Додаток 10. Відновлений вітраж у музеї Шевченка в Каневі. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/society/2010/08/2/56262/>.

Додаток 11. Найкращим пам'ятником Т. Шевченку в Україні вважається пам'ятник, встановлений у Харкові в 1935 році. Електронний ресурс. Режим доступу: http://tsdea.archives.gov.ua/ru/sections/taras_shevchenko_200/?page=pamyat_ukr.

Додаток 12. Цікавим також є пам'ятник Тарасу Шевченку у Чернігові. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.shukach.com/ru/node/2366>.

Додаток 13. Пам'ятник Тарасу Шевченку у Вашингтоні. Електронний ресурс.

Режим доступу: <https://woanikolaevdeti.wordpress.com/2014/03/28>.

Додаток 14. Пам'ятник Тарасу Шевченку в Афінах. Електронний ресурс.

Режим доступу: <https://sites.google.com/site/vsesvitnaslavatsevcenka/home/pam-atniki-t-sevcenku-u-sviti>.

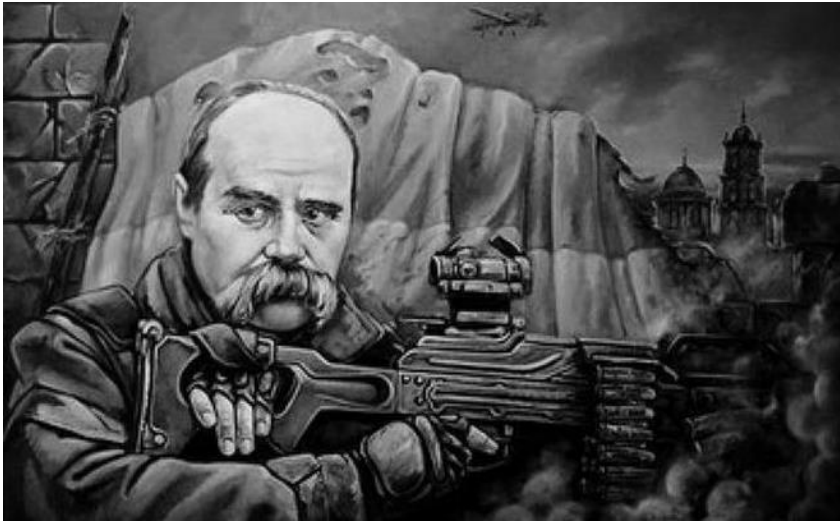

Додаток 15. Пам'ятник Тарасу Шевченку в афінському передмісті Зографу, відкритий в 2010 році. Електронний ресурс. Режим доступу:

<http://www.odre.com.ua/uk/u-seredovyshchi/pamyatnyky/pamyatnyk-tarasovi-shevchenku-afiny>.

Додаток 16. Культ Тараса Шевченка і війна. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2022/03/9/161040/>

Додаток 17. Пам'ятник від слова пам'ять: як Україна відбудуватиме розбомблені міста. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://suspilne.media/226508-pamatnik-vid-slova-pamat-ak-ukraina-vidbudovuvatime-rozbombleni-mista/>

